

oda temsilcisi yabancı sermayeye karşı çıktı

ülkelerin kalkınma için ağır sanayi gereklidir,,

Yabancı proje maliyeti beş misli
yüksek...

MÜHENDİS ve MİMAR ODALARI
YABANCI TEKNİK HİZMET
İTHALİNE KARŞI ÇIKTI

'Kendi teknik gücümüzle
kalkınalım,,
binlerce mimar ve mühendis
Libya'ya gitmeye
hazırlanıyor....,,

Teknik elemanların çoğu yurt ödemeden yararlanamıyor..

YAN ÖDEMELER SORUNLARIMIZI ÇÖZMEDİ
HIZLI ARTAN HAYAT PAHALILIĞI YAN ÖDEMELERİ ÇOKTAN ALIP GÖTÜRDÜ.
BÜTÜN ZAMLAR BİRER ALDATMACA OLARAK KALACAKTIR

Yeni tasarımı Millet Meclisi'ne sevk edildi

Teknik

IMOB GENEL KURULU
TARAFINDAN TOPLANMAYAN
GENE ERTELENDİ!

Mimar-Mühendis odaları
yokedilmek
isteniyor!..

Personel
ekonomik
baskı
altında

ksek Okul
Anayasaya
görüldü
Anayasa bakanı bakan
Anayasasına bağlandı

« Fiat artışına

Dernekler Kanunu
neler götürüyor?

ahammül kalmadı

KATSAYI 10 OLMALIDIR

PERSONEL KANUNUNUN KATSAYI HAKKINDAKİ AÇIK
HÜKMÜ FIAT ARTIŞLARINA RAĞMEN UYGULANMIYOR

50 bin teknik eleman
iktisadi baskı altında

Çöken binada ölen işçi sayısı yediye yükseldi

Yerallı geçidi modası
Konuya'ya da sıradı

Mimarlar,
Kızılay

Mimarlar Odası Ankara Şubesi bildiriyi yayımladı

EYAK NE
ACAK ?

garşı ve geçit
inşaatının
durdurulmasını
teklif etti

Ölüm yap-sat düzeninin önemsenmeyen
kamu denetiminin tabii sonucudur

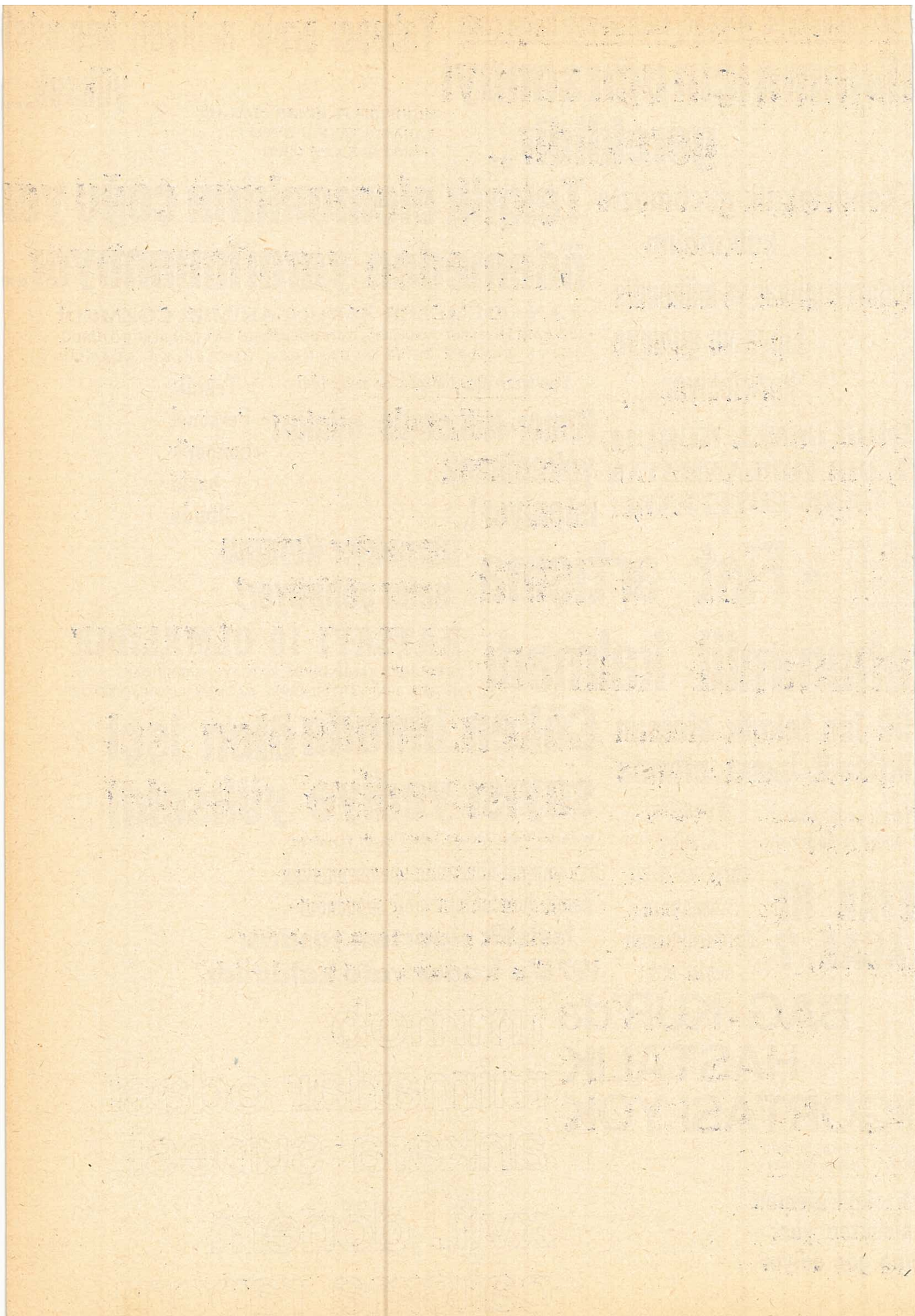
İşsizlik sigortası tasarısı
1978'e kadar rafa kaldırıldı

BAG-KUR'da
HASTALIK
SİGORTASI YOK

TEKNİK ELEMANLARIN TÜRKİYE'YE GELİŞİ
KILILERCE TEŞVİK EDİLİRKEN

li teknik eleman
işsizlikten yurt
çına göç ediyor

tmmob
mimarlar odası
ankara şubesi
xvii. dönem
çalışma raporu

T.M.M.O.B.
Mimarlar Odası Ankara Şubesi
Onsekizinci Genel Kurulu

Yer : Mimarlar Odası
Konferans Salonu
Gün : 13.1.1973
Saat : 14.00

GÜNDEM :

1. Yönetim Kurulu adına açış,
2. Başkanlık Kurulu seçimi,
3. Üç kişilik Sayım Kurulu seçimi,
4. Çalışma Raporunun okunması, eleştirilmesi, hakkında karar verilmesi,
5. Yeni yıl çalışmaları üzerinde görüşme,
6. Oda Genel Kuruluna götürülecek konular üzerinde görüşme,
7. Seçimler.

XVII. DÖNEM
YÖNETİM KURULU

Başkan	:	Mustafa Aslan ASLANER
Sekreter Üye	:	Arif ŞENTEK
Sayman Üye	:	Önder TUNCEL
Üye	:	Osman AYBERS
Üye	:	Ahmet Berk BİRSEN

1972 yılı içinde aramızdan ayrılan
meslektaşlarımız;

M. Tefrik AYAŞLIOĞLU

Ayhan BAKKALCI

Yılmaz DOĞAN

Erol ERDİN

İslâm GÜNDAŞ

A. Sabri ORAN

Oktay ÖKE

Muammer TOKAY

Lütfü TOPÇUBAŞI'm

saygıyla anarız.

Sorunlara Genel Bakış

Geçtiğimiz 1972 yılı dış ekonomik ilişkilere alabildiğine açık, özel girişim eliyle kalkınmayı amaçlayan bir ekonomik sistemin sonuçlarının çalışan dar gelirliilere yüklendiği yılların bir devamı olmuştur.

Enflasyonist gidiş içinde fiatlar sürekli olarak artmaktadır. Hayat pahalılığı 1972 yılının sadece ilk 10 ayında yüzde 17,2 artmıştır. 1970 martından bu yana geçen 3 yıl içinde fiatlarda yüzde 50'nin üzerinde bir artış görülmektedir. Son 10 yıl içinde ise fiatlar yüzde 100'ün üzerinde artarak iki katına varmıştır.

Bu fiat artışları karşısında çalışanların, ücret ve aylıklarının yükseltilmesi yolundaki talepleri, böyle bir yükseltmenin yeni fiat artışlarına sebep olacağı da ileri sürülerek reddedilmektedir.

Kamu kesiminde çalışan mimar ve mühendislerin ancak yüzde 45'ine getirilen 300 — 500 TL. dolayındaki yan ödemeleri artan hayat pahalılığı çoktan alıp götürmüştür.

Personel Kanununda «devlet memurlarının artan fiatlar karşısında gerçek gelirlerini koruyabilme ve bunun yanı sıra artan milli gelirden kendilerine düşen payı alabilmeleri için» her yıl değişmesi gerektiği belirtilen katsayı 3 yıldır değiştirilmemiştir. Katsayı 1973 yılı için de yine 7 olarak kalacaktır. Oysa fiat artışları dikkate alınarak hesaplandığında katsayının en azından 10 olması gerekmektedir.

Özel kesimde çalışan teknik elemanların durumu kamu kesiminde çalışanlardan bir farklılık göstermemektedir. Piyasa koşulları her geçen gün haksız rekabeti körüklemekte, mimarlar, mühendisler çoğu kez asgari ücretlerin çok altında hizmet görmeğe zorlanmaktadır. Yapı üretimine hakim olan yap - sat düzeni içinde teknik elemanların katkısı yasal zorunlulukların giderilebilmesi için düşük ücretler karşılığı imza atmaları derecesine indirilmek istenmektedir.

Özel kesimde proje ve fenni sorumluluk hizmetlerini asgari düzeye getirmek için girişilen çabalara «mimarların, mühendislerin ücretleri inşaat maliyetlerini arttırmaktadır» denilerek karşı konulmak istenmektedir. Yapı maliyetini arttıran nedenin mimar ve mühendislerin emekleri karşılığı aldıkları teknik hizmet ücreti mi yoksa arsa spekülasyonları ve yapı malzemelerindeki fahiş tekelci fiyatlar mı olduğu kanımızca tartışma gerektirmeyecek kadar açıktır.

Çalışanların ücret ve aylıklarındaki küçük artışlar çeşitli yollardan geri alınmak istenmektedir. Vergi oranları, sosyal güvenlik kesintileri oranları arttırılmakta, yeni vergiler, özellikle vasıtalı vergiler konulmakta, ek, sözde sosyal güvenlik uygulamalarına gidilmektedir.

Geçtiğimiz yıl tasarruf bonusu uygulaması «Milli Denge Vergisi» haline getirilmiş, «İşletme Vergisi» adı altında vasıtalı vergiler yaygınlaştırılmış, SSK primleri bazı illerde arttırılmış, kamu kesiminde çalışanların aylıklarından kuruluş kanunu dahi bulunmayan Memur Yardımlaşma Kurumu, MEYAK'a yüzde 5 oranında prim kesilmesine devam edilmiştir.

Bütün bu gelişmeler esasen güç koşullar altında yaşamını sürdüren teknik elemanların ekonomik sıkıntısını arttıran yeni nedenler olarak belirmektedir.

Önceki yıllarda başlayan yurt dışına teknik eleman göçü, aynı hızını koruyarak bu yıl da devam etmiş, sayıları gittikçe artan mimar ve mühendis yurt dışında geçimini sağlama olanakları arama zorunda kalmıştır. Bugün halen yurt içinde çalışan her 10 mimara karşılık 1 mimarımız da yurt dışında çalışmaktadır.

Geçtiğimiz iki kalkınma planındaki rakamlar sürekli olarak teknik eleman açığını varsayarken bu yıl hazırlanan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında artık teknik eleman açığının değil fazlasının bulunduğu belirtilmektedir.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında 1972 yılında toplam olarak 19 bin 500 mimar ve inşaat mühendisine ihtiyaç duyulacağı, ancak gene aynı yıldaki mimar ve inşaat mühendisi sayısının 10 bin 900 kişi olacağı, bu bakımdan 8 bin 600 mimar ve inşaat mühendisi açığı olacağı öngörülmekteydi. Oysa yeni hazırlanan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında 1972 yılı için 9 bin 300 mimar ve inşaat mühendisine ihtiyaç bulunduğu, bu bakımdan artık mimar ve mühendis sayısında bir açık değil, bir fazlalığın söz konusu olduğu belirtilmektedir.

Kalkınma planlarının hangi mantıkla yapıldığı, önceden 19 bin 500 mimar ve inşaat mühendisine ihtiyaç bulunduğu belirtilirken sonradan bunun nasıl yarı yarıya düşerek 9 bin 300 mimar ve inşaat mühendisine ihtiyaç duyulduğunun hesaplandığı ayrı bir tartışma konusudur. Ancak üzerinde durulacak nokta teknik eleman işsizliğinin artık resmen kabul edildiğidir.

Plana göre bugün 1480 mimar fazlası vardır. Bu diğer bir deyişle bugün mimarların üçte birinin işsiz olduğunun Devlet Planlama Teşkilatınca kabulü demektir.

Mimar ve mühendislerin işsizliği resmen kabul edilmektedir ama bu kabul yurt dışından teknik hizmet ithaline devam edilmesine, hatta teknik hizmet ithalini daha da teşvik edici tedbirlerin getirilmesine engel olmamaktadır.

Hükümet tarafından hazırlanarak meclislere sevk edilmiş bulunan «yatırımların, turizm ve döviz kazandırıcı hizmetlerin teşviki» kanun tasarısının 5/f maddesi şu hükümleri getirmektedir :

«... yerli teşebbüsler, istihdam ettikleri yerli personelin sayısının yüzde 5'i oranından fazla olmamak üzere yabancı uyruklu teknik personeli, bu kanunda da adı geçen mercilerden ayrı bir izne tabi olmaksızın istihdam edebilirler ve bunlarla ilgili harcamalar gelir ve kurumlar vergisi matrahından bir kat fazlası ile indirilir.»

Tasarı yabancı teknik elemanların Türkiye'de çalıştırılmasıyla ilgili bazı sınırlamaları kaldırmanın ötesinde, bunlarla ilgili ücret ve diğer harcamaları vergilendirmede gerçek giderin iki katı gider olarak kabul ederek yerli işletmeler için yabancı teknik eleman çalıştırmayı son derece cazip bir duruma getirmektedir.

Konuyla ilgili görüşlerini açıklayan 16 teknik eleman odası şunu soruyordu :

«Yerli teknik elemanlar kesin bir işsizlik içindeyken ve yetkililerce bu duruma hiç bir çare aranmazken, yabancılardan yurda girişi neden teşvik edilmektedir?»

Anayasamızın iktidarlara tarif ettiği görev, kendi vatandaşlarını işsiz bırakıp, yabancılara iş bulmak mıdır?»

İşsizlik bütün çalışanların olduğu gibi teknik elemanların da kendi alnyazıları değildir. Ülkenin kalkınması için tutulan dışa bağımlı endüstrileşme yolunun kaçınılmaz bir sonucudur.

Artık Türkiye'de teknik eleman açığının değil fazlasının bulunduğunu kabul edenlerin şu soruları cevaplandırması gerekir.

● Neden Türkiye'de teknik elemanların sayısının toplam çalışan nüfusa oranı yüzde 2.2 iken, bu oran İsveç'te yüzde 15.3, Bulgaristan'da yüzde 8,3 ve hatta Yunanistan'da yüzde 3,4'tür?

● Neden Türkiye'de her 10 bin kişiye düşen bilim adamı ve mühendis sayısı sadece 6 iken, bu sayı A.B.D.'nde 62, Fransa'da 35, Yugoslavya'da 22, Yunanistan'da 16'dır?

● Neden Türkiye'de her 10 bin kişiye sadece 32 teknik öğrenim gören öğrenci düşerken, bu sayı Fransa'da 260, Yugoslavya'da 215, Bulgaristan'da 330'dur.

Ekonomik yönden baskı altında tutulan, yabancı uzman saltanatı karşısında işsiz bırakılan, Almanya'da, Libya'da geçimini sağlamak zorunda bırakılan teknik elemanların demokratik haklarında da geçtiğimiz yıl önemli kısıtlamalar getirilmiştir.

1971 Anayasa değişikliği ile sendikalaşma hakları ellerinden alınan teknik elemanların TÜTED ve odalar yoluyla sürdürdükleri mücadele 1972 yılında yeni kısıtlamalar ve kısıtlama çabalarıyla karşılaşmıştır.

Yeni çıkarılan 1630 sayılı Dernekler Kanununun anayasaya açıkça aykırı bir çok maddesiyle, derneklerin ve odaların anayasa güvencesi altında özgür çalışmasını önleyici hükümler getirilmiş, idareye yargıç kararı gerekmeksizin dernekleri kapatma yetkisi verilmiş, derneklerin ve ve meslek kuruluşlarının kamuoyuna seslenmesine sansür konulmuştur.

Diğer taraftan meclislere getirilen bir tasarıyla mimar ve mühendis odalarının güçsüzleştirilmesi, etkinliklerinin yokedilmesi, özellikle yabancı teknik hizmet ithali üzerindeki denetim olanaklarının kaldırılması çabalarına girişilmiştir.

50 bin mimar ve mühendisin bağlı bulunduğu, odaların bir üst kuruluşu olan Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları Birliğinin Genel Kurulu bir önceki yıl olduğu gibi 1972 yılında da yapılmayarak teknik elemanların bu örgütü güçsüz işlemez durumda bırakılmıştır. Odaların TMMOB Genel Kurulunun yapılması yolunda gösterdikleri iyi niyetli çabalar bugün kanuni görev süresini çoktan aşmış olan TMMOB yöneticilerinin çeşitli engellemeleriyle sonuçsuz bırakılmıştır.

Bütün ekonomik baskı ve kısıtlamalar karşısında önümüzdeki dönemlerde de mimarlar topluluğu olarak çıkar çevrelerinin yarattığı yapay çelişkilerden sıyrılarak tüm teknik elemanlar ve tüm çalışanlarla güçlü bir dayanışmayı sürdürmek kaçınılmaz görevimiz olmaktadır.

Her koşul altında sürdüreceğimiz çalışmalarımızda tüm çalışanların ve onların ayrılmaz bir parçası olan mimarların sorunlarının çözümünün ancak, ülkenin gerçek anlamda sanayileşmesi, ekonomimizin dışa bağımlılıktan kurtarılması ve üretim güçlerinin gelişme düzeyinin gerektirdiği üretim ilişkilerinin düzenlenmesi ile sağlanabileceği görüşünde olduğumuzu bir kez daha belirtiriz.

Saygılarımızla.

Çalışma Raporu

Çalışmalarımızda Oda bütünüyle tutarlı ve ilişkili, Şubeler ve diğer organlar arasında uyumlu bir yol izlemeğe çalıştık. Çalışma konuları üzerinde Oda Merkez Yönetim Kurulu ve diğer Şube ve organların sorumlu kurullarıyla sürekli görüş birliği sağlamayı ilkelerde bir amaç olarak benimsedik. 1972 yılı Oda Çalışma Programında Şubelerin çalışma konularının Oda bütünü içinde birbirini tamamlar şekilde dağıtılması esasen böyle bir ilkenin benimsenmesi sonucuydu. Diğer taraftan Oda Merkezinin Ankara'da bulunması yürütülecek çalışmalarda Oda Merkezi ile yakın ilişki ve görev bölümünü kaçınılmaz kılmaktadır.

TEŞKİLATLANMA, TEMSİLCİLİKLER

Şubemiz üyeleri 45 değişik İl'e dağılmış durumdadır. Odanın kuruluş yıllarında yapılan Şubelerarası bölümlenme, Ankara dışındaki üyelerimizin sayılarındaki önemli artış nedeniyle yetersiz kalmaktadır. Bu yetersizliğin giderilmesinde Temsilciliklere önemli görevler düşmektedir. Bugün için Ankara Şubesine bağlı illerden ancak 10'unda Temsilcilik bulunmaktadır. Geçtiğimiz dönem Erzincan, Giresun, Konya, Sivas illerinde bulunan üyelerimizle Temsilcilik kurulması için ilişkiler sağlanmıştır. Kurulu Temsilciliklerden özellikle Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Hatay, İçel, Malatya, Samsun ve Trabzon Temsilciliklerinin çalışma dönemimiz içinde gerek Temsilcilik çalışmaları gerek Oda Merkezi ve Şubemizle sürdürdükleri ilişkiler yönünden başarılı bir etkinlik gösterdiklerini belirtmek isteriz.

SOSYAL GÜVENLİK

1972 yılı içinde sosyal güvenlik konusu, üzerinde en çok tartışılan konulardan biri oldu. BAĞ - KUR gibi Odamız üyelerini de kapsamına alan yeni bir sosyal güvenlik uygulamasının başlatılmasının yanı sıra MEYAK, Genel Sağlık Sigortası gibi kuruluşlarla ilgili gelişmeler, Sosyal Sigortalar Kurumundaki kritik dönem bunalımları geçtiğimiz yıl üzerinde tartışılan ve bu tartışmaların devam edeceği konular olarak belirtmektedir.

Şubemiz, Oda programındaki görevlendirme gereğince, sosyal güvenlik kurumlarıyla, özellikle BAĞ - KUR ve MEYAK ile ilgili gelişmeleri izledi. Konuyla ilgili olarak yürütülen komisyon çalışmaları sırasında varılan ara sonuçlar komisyon üyeleri tarafından değişik yayın organlarında meslek topluluğuna ve kamuoyuna iletmeğe çalışıldı. Komisyon çalışması sonucu hazırlanan rapor ekte sunulmaktadır. (Ek. 1)

Sosyal güvenlik kurumları ile ilgili komisyon raporunda Türkiye'deki genel gelişme süreci içinde sosyal güvenlik kurumlarının gelişmesi incelenmekte, MEYAK, sağlık sigortası, işsizlik sigortası ve BAĞ-KUR uygulamaları üzerinde durulmaktadır. Komisyon çalışmalarının yanı sıra özellikle BAĞ-KUR uygulamasında Odamıza düşen görevlerin yürütülmesinde, BAĞ-KUR ile ilişkilerin sağlanmasında Oda merkezine yardımcı olundu. Şube görevlileri 19-20 Temmuz günü Ankara'da düzenlenen BAĞ-KUR seminerine katıldılar. Konuyla ilgili gerekli açıklamaların diğer Oda organlarına, üyelere en doğru şekilde iletilmesine çalışıldı. 25 Ekim 1972 günü Oda Konferans Salonunda bir toplantı düzenlenerek BAĞ-KUR yetkililerinin Ankara'da bulunan üyelerimize bu konuda bilgi vermeleri sağlandı.

TÜTED

Kamu kesiminde çalışan üyelerimizin sorunlarıyla ilgili çalışmaları kamu kesiminde çalışan tüm teknik elemanların sorunlarından ayırmadan ve bu sorunların çözümü için yürütülen mücadelenin bütünlüğüne dikkat ederek sürdürdük. Bu konuda Türkiye Teknik Elemanlar Derneği ile sürekli ilişki kurmaya, yürütülen çalışmalara katkıda bulunmaya çalıştık. Yeni değişikliklerle getirilen kısıtlamalara rağmen TÜTED'in önümüzdeki dönemlerde de etkili çalışmalar sürdüreceğine inancımızı belirtiriz.

BELGE UYGULAMASI

19.9.1972 günü Resmi Gazetede yayınlanan «Yakıt Tüketiminde Ekonomi Sağlanması ve Şehirlerde Isıtma Tesislerinin Sebep Olduğu Hava Kirliliğinin Azaltılmasına Dair Yönetmelik» yapı projelendirmesinde bugüne kadar uygulanmaya çalışılan mesleki denetime olumlu katkılarda bulunacak hükümler getirmektedir. Yönetmeliğin 3. maddesinde: «Mühendis ve Mimar Odalarına tevdi edilen bina ve ısıtma tesisatı projeleri optimum ısı kaybını ve hava kirliliğini önleyecek hususları gerçekleştirmedikleri ve geçerli projelendirme kuralları, standartlar, normlar ve yürürlükteki yönetmeliklere uygun olmadıkları takdirde vize edilmeyeceklerdir» denilmekte ayrıca gene yönetmeliğin 4. maddesinde de «Mühendis ve Mimarlar Odalarının vizesinden geçmeyen bina ve ısıtma tesisatı projelerine belediyelerce yapılma izni verilmeyecektir» denilmektedir.

1962 yılından bu yana belirli şehirlerde Mimarlar Odasının ve diğer odaların şube ve temsilciliklerinde yürütülmekte olan belge uygulamasında, bu yönetmelik de gözönünde tutularak günün gereklerine uygun düzenlemeler yapılması amacıyla Elektrik, İnşaat ve Makina Mühendisleri Odalarıyla merkezler düzeyinde yürütülen çalışmalara Şubemiz de katıldı. Çalışmalarda, belge uygulamasının;

— Dört Oda üyeleri için ortak,

— Bütün Türkiye için, yerel koşullar da dikkate alınarak genel esaslara bağlanmasını,

— İstanbul'da yürütülmeğe başlanan ortak belge uygulamasının sonuçlarının da dikkate alınmasının yararlı olacağı,

— Özellikle temsilciliklerle ilgili teşkilatlanma çalışmalarının ortak yürütülmesi, şeklinde görüşlerimizi belirttik. Bu görüşler ilke olarak diğer odalar tarafından da benimsenmiştir.

Ancak özellikle Mimarlar Odası ve İnşaat Mühendisleri Odası arasında uygulamada kesişen ortak sorunlarımızı çözmek için ortak bir çalışma yürütme çağrımıza İnşaat Mühendisleri Odası Merkezinden olumlu bir karşılık almak mümkün olmadı.

Burada, yapı üretimiyle ilgili hizmetlerin ülke içinde yaygınlaşarak önemli bir nitelik kazanmaya başladığını, hukuki gerekliliğin ötesinde pratikten gelen taleplerin ortak ve genel bir belge uygulamasını ve bununla ilişkili olarak teşkilatlanmayı zorunlu kıldığını, bu konuda odalararası ortak çalışmanın kaçınılmaz bir gereklilik olduğunu belirtmek isteriz.

DEVLETLEŞTİRİLEN ÖZEL YÜKSEK OKULLAR VE PARALI EĞİTİM

Bilindiği gibi 3 - 5 Mart 1972 günü toplanan Mimarlar Odası Genel Kurulu, 1472 sayılı kanunun Cumhuriyet eğitimine, Anayasanın kendisine ve Anayasa Mahkemesinin 625 sayılı kanunu iptal gerekçesine ters düştüğünü kabul etmiştir. O güne kadar verilen anayasal mücadelenin sonuçlarını koruyabilmek amacıyla, sorunun yeniden Anayasa Mahkemesinin incelemesine sunulabilmesi yollarını açık tutmağa oybirliğiyle karar verilmiş ve bu amaçla hukuki olanakları son kez denemek üzere özel yüksek okullardan ve devletleştirilmiş özel yüksek okullardan mezun meslektaşlarımızın Odaya bir süre daha kaydedilmemesi kararlaştırılmıştır. Genel Kurul ayrıca bu konuda daha sonra alınacak karar ve uygulama konusunda yetkiyi Merkez Yönetim Kuruluna devretmiş bulunuyordu.

20 Mayıs 1972 günü yapılan Merkez Yönetim Kurulu toplantısında, Şube Yönetim Kurullarının ve daha önce özel okul patronluğuna karşı mücadeleyi yürütmüş üyelerin katılmasıyla konu son kez görüşülmüştür. Toplantıda konuyla ilgili gelişmeler ayrıntılarıyla değerlendirilerek özel ve resmileştirilmiş özel okul mezunu meslektaşlarımızın Odaya kaydedilmesi konusunda görüş birliğine varılmıştır. Merkez Yönetim Kurulu aynı gün «625 ve 1427 sayılı kanunlar hükümleri gereğince diploma alan mimarların Odaya üye kayıtlarının yapılması» kararını almıştır. Merkez Yönetim Kurulunun konuya ilişkin ayrıntılı görüşü MİMARLIK 72/5 sayısında yayınlanmış bulunmaktadır.

1427 sayılı kanunun Anayasa Mahkemesinin incelemesine sunulması denenen hukuki olanaklarla sağlanamamış, bir değişik dava yoluyla Anayasa Mahkemesine iletilen kanunun paralı eğitimle ilgili 8. maddesinin Anayasaya aykırılığı iddiası ise usul yönünden geri çevrilerek incelenmemiştir.

«Reform» adı altında paralı eğitimin yalnız yüksek öğrenimde değil orta öğrenimde de yaygınlaştırılması çabalarının sürdürüldüğü günümüzde, eğitimimizi ulusal hedeflerinden saptırarak yozlaştıran, dar gelirli halk çocuklarına öğrenim kapılarını kapatan uygulamalara karşı verilecek mücadelede, Odamıza yeni ve önemli görevlerin düştüğünü belirtmek isteriz.

ŞEHİR PLANLAMA MİMAR VE MÜHENDİSLERİ

Bilindiği gibi şehir ve bölge plancısı mimar ve mühendisler bir süredir Odamız bünyesinde bulunmaktaydılar. Kurulan Şehir Planlama Mimar ve Mühendisleri Odasının çalışmaya başlamasıyla iki meslek dalı arasındaki ihtisas ayrımı sorunu bu yıl Oda çalışmalarında üzerinde durulan konulardan biri oldu. ŞPMMO'nun ihtisas ayrımı konusunda bir protokol düzenleme çağrısını görüşen Merkez Yönetim Kuruluna, Şubemiz görüşlerini iletti. Bu konudaki görüşümüzde bugün şehir ve bölge planlaması ile mimarlık arasında bir ihtisas farklılığının açık bir gerçek olduğunu belirterek özetle şu noktalara değindik :

«Şehir ve bölge planlama hizmeti; sadece mimarlar ile şehir plançıları arasındaki fonksiyon ayrımının belirlenmesi ile açıklığa kavuşturulamıyacak, ekonomi, sosyoloji, vb. bilim ve teknik dallarının da fonksiyonlarının belirlenmesiyle açıklık kazanacak bir ekip çalışmasıdır.»

«Bugün öncelikle üzerinde durulması gereken konu, mimarlarla şehir plançıları arasındaki görev ve yetki sınırlarının saptanması değil, şehir planlama konularındaki, bilimsel ve teknik gelişmelerin çok gerisinde kalmış ve çok küçük sayıda bir gruba ayrıcalıklar tanıyan ihale sistemini sürdüren geri proje elde etme düzenidir.»

Konuyla ilgili Oda Yönetim Kurulunun 11.6.1972 gün ve 3 sayılı kararında sonra kurulan ortak komisyon bu konudaki önerileri Oda Genel Kuruluna götürmek üzere çalışmalarını sürdürmektedir. Merkez Yönetim Kurulunun konu hakkındaki ayrıntılı görüşü MİMARLIK 72/6 sayısında yayınlanmış bulunmaktadır.

KONUT POLİTİKASI

Temmuz ayında kurulan bir komisyon ülkemizdeki konut politikasıyla ilgili gelişmeleri inceleyerek bu konuda görüşler tesbit etti. Basına da iletilen komisyon raporunda, konut sorununun varolan ekonomik ve sosyal ilişkiler içinde kısa sürede çözümlenemeyeceği belirtilmekte ve «konut sorununun çözümlenebilmesi milli gelirin yüksek olduğu ve dengeli dağılımının sağlandığı bir toplum yapısı içinde olanaklıdır. Bunun için de öncelikle sanayileşmiş bir toplum durumuna gelmemiz gerekir» denilmekteydi.

Alınacak belirli tedbirlerle çözüm yoluna yaklaşılcı, gerçekçi bir milli konut politikası izlemenin zorunluluğuna değinilen raporda,

— Gerçek anlamda sanayileşmenin ulusal hedef olarak kabul edilmesi,

— Kent topraklarının en üst düzeyde kamu yararı gözetilerek kullanılmasını sağlayıcı tedbirlerle arsa spekülasyonlarının önlenmesi,

— Konut yapımında dağınık ve küçük sermaye yerine organize girişimlerle, toplu konuta yönelinmesinin izlenecek bir milli konut politikasının ayrılmaz öğeleri olduğu görüşü yer alıyordu. Komisyon raporu ekte sunulmaktadır. (Ek. 2)

YAPI ÜRETİMİNİN DURUMU

21 Temmuz günü Ankara, Abidinpaşa'da yapılmakta olan bir bina çöktü, ve 7 inşaat işçisi yıkıntı altında kalarak hayatlarını kaybetti. Olay kentlerimizde yapı üretimine hakim olan yap - sat düzeninin, önem ve rilmeyen kamu denetiminin kaçınılmaz bir sonucuydu. Olay günü ve olayı izleyen günlerde basına ilettiğimiz açıklamalarla olayla ilgili görüşümüzü yansıtarak, kentlerdeki konut üretiminin hangi koşullar altında yürütüldüğünü, bu sistem içinde teknik elemanların sorumluluğunun ne ölçüde etkin olabileceğini belirtmeye çalıştık. (Ek. 5)

YAPI ÜRETİMİNDE KAYNAK ISRAFI VE DIŞA BAĞIMLILIK

Yapı üretiminde kaynak israfı ve dışa bağımlılık konusunda yürütülen bir komisyon çalışmasında özellikle konut üretimi ve malzeme üzerinde durulmuş, bu konuda derlenen bazı verilerin genel ekonomik gelişme ile ilişkisi kurularak yorumlarının yapılmasına çalışılmıştır. Bu konuda daha ayrıntılı bir çalışmanın başlangıcı olarak kabul ettiğimiz bu komisyon çalışmasının önümüzdeki dönemlerde daha da geliştirilerek sürdürülmesinin yararlı olacağı kanısındayız. Komisyon çalışması ekte sunulmaktadır. (Ek. 4)

ÇEVRE KİRLENMESİ

20 Aralık 1972 günü Ankara'da, Türkiye Hava Kirlenmesiyle Savaş Derneği tarafından düzenlenen «Çağdaş Şehircilik Açısından Ankara Şehrinin Durumunun Etüdü ve Alınması Gereken Tedbirler» konulu toplantıda Mimarlar Odası adına belirtilecek görüşlere temel teşkil etmesi amacıyla yapılan bir komisyon çalışmasında şehirleşme olgusu içinde doğan çevre sorunları ve bunların çözümündeki ilkelerin neler olabileceği tartışılmıştır. Komisyon raporu sonucunda özetle şu görüşler yer almaktadır :

«Çevre sorunlarının çözümünü, bugünkü plan yapma ve uygulama olanakları bilinirken yalnızca fiziki planlama kararlarında görmek yanlış- tır. Ülke çıkarlarına uygun sanayileşme, arsa, konut vb. politikalar sap- tanmadan alınacak fiziki planlama kararları sorunları çözmeyecektir.»

«Çevre kirlenmesine karşı alınacak bütün tedbirler, özellikle acil çö- zümler için getirilecek kısa dönem tedbirleri, sorunu abartarak ülkeyi yabancı teknoloji, yabancı ürün ve işgücü pazarı haline getirmeyecek, gelişmemizi engellemeyecek tedbirler olmalıdır.»

Komisyon raporu ekte sunulmaktadır. (Ek. 3)

KIZILAY'DA GEÇİT - ÇARŞI

1971 yılı içinde Şubemiz çalışmalarında üzerinde durulan Ankara, Kızılay Meydanı Yeraltı Geçidi ve Çarşısı konusunda geçtiğimiz yıl da yeni gelişmeler oldu. Ankara Belediyesinin bu girişimi Ankara kenti ih- tiyaçları açısından gereksizliği bir yana türlü yönlerden usulsüzlükler, bilimsel ve teknik aykırılıklar taşıyordu. Yetkili bakanlık ve kuruluşla- rın olumsuz görüşlerine rağmen yapımında ısrar edilen geçit - çarşının Ankara Belediyesince ihaleye çıkarılması üzerine, 20 Şubat 1972 günü

düzenlenen bir toplantıda konu hakkında basına bilgi verildi ve ilgililerin ihaleyi durdurmaları istendi. (Ek. 6) Olay yurdun çeşitli kentlerinde girişilen plansız ve keyfi gösterişçi yatırımların başkentin merkezinde tekrarlanmak istenen bir örneğiydi. Bütün karşı çıkmalara yetkili mercilerden gerekli onayların alınmamasına rağmen Haziran ayı içinde geçit - çarşının yapımına girişildi. 30 Haziran 1972 günü basına ve ilgililere iletilen yeni bir açıklamayla türlü bilimsel ve teknik yönlerden, yapılması istenen geçit - çarşının gereksizliği, girişimin usulsüzlüğü anlatıldı ve inşaatın durdurulması istendi. (Ek. 7)

Bugün için inşaatın vazgeçilmiş görünmektedir. Ancak, Ankara Belediye Başkanının Cumhuriyetin 50. yılı dolayısıyla 16 adet yeni katlı geçit yapılacağını, esasen hava kirliliğinin bir nedeninin de katlı geçitlerin eksikliği olduğunu söylemesi, umarız gelecek dönemlerde de Şubemizin bu konu üzerinde durmasını gerektirmeyecek ciddiliktedir.

ANKARA'DA ULAŞIM SORUNLARI

Kızılay Meydanında yapımına girişilen geçit - çarşı ile ilgili açıklamalarda «kentlerde ulaşım sorununun bir bütün olduğu, bütün kent düşünülmeksizin getirilecek mevzi çözümlerin sorunları çözmeyeceği, arttıracığı»nı belirtmiştik. Ulaşım sorunları ileri sürülerek getirilmek istenen mevzii çözümlerin ülke içinde yaygınlaşma eğilimleri göstermesi, örneğin Erzurum, Kayseri, Bursa gibi ulaşım sorunlarının belirli bir noktaya dahi gelmediği kentlerimizde katlı geçitler yapımına girişilmesi, diğer taraftan «bir kentin nüfusu 400 bini aştığında mutlaka metro gerekir» türünden görüşlerin sorumlularca ileri sürülmesi, kent içi ulaşım sorunlarının daha geniş bir çalışma konusu olarak ele alınması gereğini duyurmuştur.

Bu görüşle Şubemiz «Ankara'da Ulaşım Sorunları» konulu bir seminer düzenlemiş bulunmaktadır. Düzenlenen seminerin amacı bir örnek olay olarak Ankara kentinin gelişimi içinde ulaşım sorunlarını bilimsel ve teknik yönleriyle ortaya koymak, değişik çözüm alternatiflerinin geçerliliğini tartışmaktır. Hazırlık çalışmaları tamamlanan seminer 25-26 Ocak 1973 günleri yapılacaktır. Seminer programı ayrıca ilgililere duyurulmuştur.

FOTOĞRAFÇILIK KOLU

Şubemize bağlı olarak çalışmakta olan Fotoğrafçılık Kolu bu çalışma dönemi içinde değişik konularda 19 toplantı, gösteri ve tartışma düzenlemiş, üyelerinin çalışmalarından oluşan bir karma sergiyi 6 Ocak 1973 günü açmış bulunmaktadır. Yıl sonunda üyelerle yapılan bir toplantıda yeni dönem çalışmaları üzerinde görüşülerek, sürdürülecek çalışmaların programlaması yapılmıştır.

Yönetim Kurulumuz bu yıl çalışmalara katkıda bulunan, komisyondalar görev alan üyemize teşekkürü bir borç bilir.

Saygılarımızla.

ÇALIŞMA RAPORU EKLERİ

KOMİSYON ÇALIŞMALARI

SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI KOMİSYON RAPORU (Ek. 1)

KONUT POLİTİKASI KOMİSYON RAPORU (Ek. 2)

ÇEVRE KİRLENMESİ KOMİSYON RAPORU (Ek. 3)

YAPI ÜRETİMİNDE KAYNAK ISRAFI VE DIŞA BAĞIMLILIK
KOMİSYON RAPORU (Ek. 4)

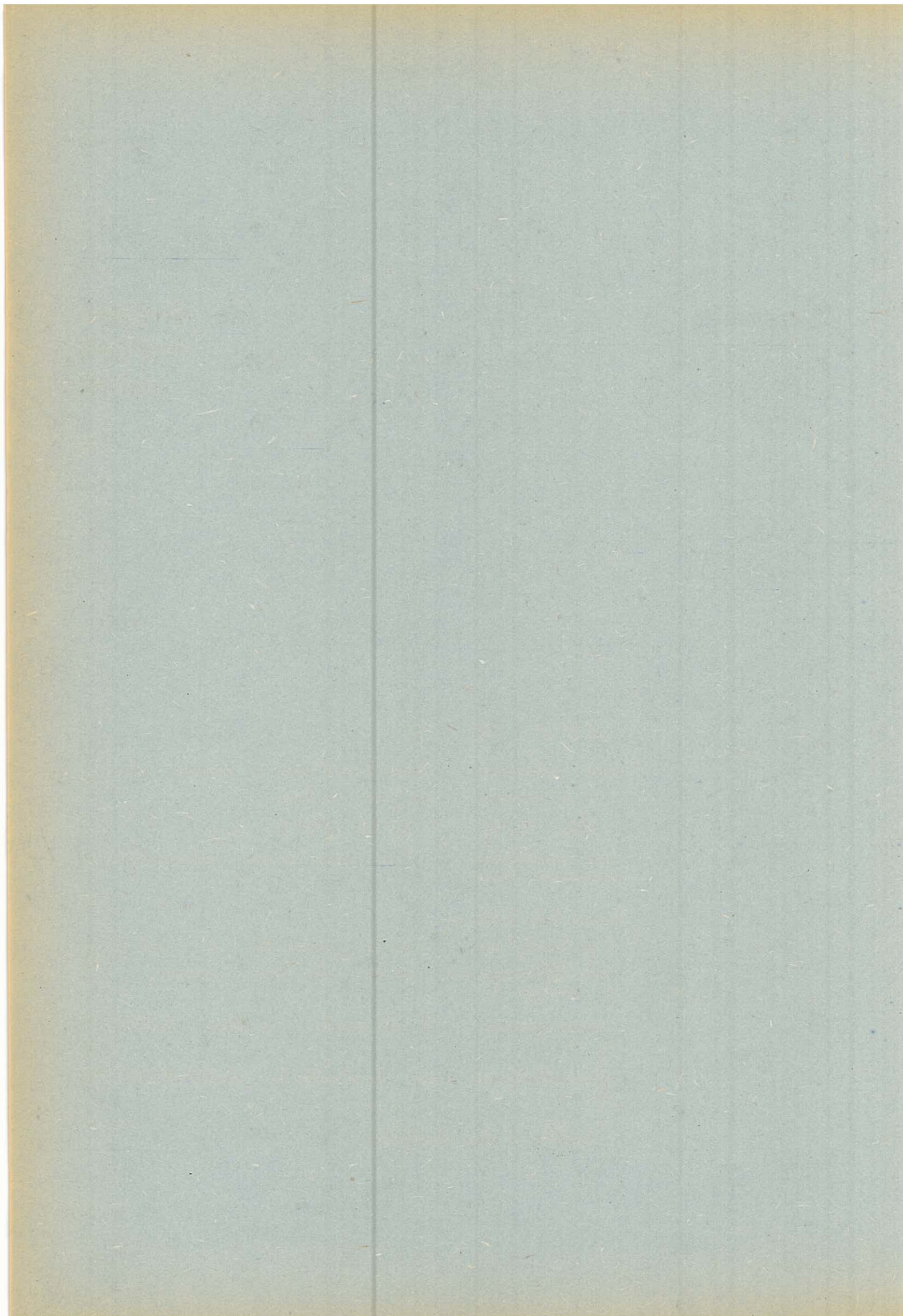
BASIN BÜLTENLERİ

«Yapı Üretimi Başboş Bırakıldığı Sürece Ağır Can ve Mal Kayıplarına Uğranılması Kaçınılmaz Bir Tehlike Olarak Kalacaktır,»
21.7.1972 (Ek. 5)

«Ankara Belediyesi Plansız Uygulamayı Teşvik Ediyor», 20.2.1972
(Ek. 6)

«Kızılay Meydanındaki Geçit - Çarşı İnşaatı Durdurulmalıdır» (30.6.1972
(Ek. 7)

ÜYELERLE İLGİLİ BİLGİLER

Sosyal Güvenlik Kurumları Komisyon Raporu

Komisyon Üyeleri :

Osman AYBERS/Arif ŞENTEK/Sezgin TÜZÜN

«1972 yılı içinde üzerinde en çok konuşulan konulardan biri sosyal güvenlik kurumları oldu. BAĞ-KUR gibi 2 milyon kişiyi kapsamına alacağı öngörülen yeni bir sosyal güvenlik kurumunun kurulmasının yanısıra MEYAK, İYAK gibi ek sosyal güvenlik kurumlarıyla ilgili gelişmeler, sosyal Sigortalar Kurumundaki kritik dönem bunalımları, işsizlik sigortası konuları geçtiğimiz yıl üzerinde tartışılan ve gelecek yıllarda da bu tartışmaların devam edeceği konular olarak görülmektedir.

Komisyon çalışmasında sosyal güvenlik konusuna günümüz Türkiye'sinin ekonomik ve politik gelişmelerinden soyutlamadan yaklaşılmağa dikkat edildi. Kurumlarda beliren ayrıntıdaki aksaklıkların eleştirisi yerine sorunların genelle ilişkisini açıklama yönüne gidildi.

Komisyon raporunun ilk bölümünde Türkiye'deki genel gelişme süreci içinde sosyal güvenlik kurumlarının gelişmesi incelenmekte sonraki bölümde de özellikle MEYAK, sağlık sigortası işsizlik sigortası, BAĞ-KUR konuları ele alınarak genel incelemenin ışığında somut örnekler verilmektedir.»

1. BÖLÜM

Sosyal güvenlik, insan-doğa ilişkilerinin, insan lehine gelişimi doğrultusunda yaygınlaşan bir örgütlenmiş kurum olarak gelişim izlerken, sanayileşmiş toplumlarda bu örgütlenme devlet eliyle organize edilme ve yaygınlaştırılma durumundadır. Saayileşme ve örgütsel üretim ve dağıtım süreci içerisindeki genişletilmiş sosyal sınıf ve tabakalara ulaşan bu hizmet, bir noktada devletin sosyal refah fonksiyonunun bir yanısıradır.

Yurdumuzda genellikle, Sosyal Sigortalar Kurumu, T.C. Emekli Sandığı, yeni kurulan «Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu» kısa adıyla BAĞ-KUR ve 1971 yılı rakamlarına göre 37 bin kişinin bağlı bulunduğu 24 adet bankalar ve reasürans şirketlerine ait sosyal sigorta sandığı sosyal güvenlik kurumu tanımına sokulmaktadır. MEYAK, İYAK, Genel Sağlık Sigortası gibi uygulamalar ek sosyal güvenlik uygulamaları olarak görülmektedir. Ancak bu uygulamalarda zorunlu üyelik esasının kabul edilmesi, bu kurumların da diğer sosyal güvenlik kurumlarından ayrı düşünülmemesini gerektirmektedir.

ÇALIŞANLARIN YÜZDE 72'Sİ SOSYAL GÜVENLİKTEN YOKSUN

Sosyal güvenlik kurumları kapsamına giren çalışanların sayısı son on yıl içinde iki katına varan bir artış göstererek 1971 yılında 2 milyon 241 bin kişiyi bulmuştur. Fakat gene de bu sayı toplam çalışan nüfusun ancak yüzde 16.2'sini teşkil etmektedir. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında, BAĞ-KUR'un da uygulamaya girmesiyle bu oranın 1973 yılı sonunda yüzde 28'e ulaşacağı tahmin edilmektedir. Böylece iyimser görüşlerle dahi çalışanların yüzde 72'sinin her türlü sosyal güvenlik tedbirinden yoksun olduğu ortaya çıkmaktadır. Oysa Türkiye'nin 22 yıl sonra tam üyesi olacağı AET içindeki ülkelerde ve bazı komşu ülkelerde çalışanların belirli bir yüzdesi değil tamamı sosyal güvenlik kapsamına alınmıştır.

GELİŞMELER NE YÖNDE?

Sosyal güvenlik kurumlarında beklenen gelişmenin uygulama kapsamına alınan çalışan nüfus sayısının artırılması doğrultusunda olması gerekirken, yeni gelişmelerin önemli bir yanını esasen bir sosyal güvenlik kurumu kapsamına girmiş olan sabit gelirli çalışanların MEYAK, İYAK gibi ikinci bir kuruluşa daha sokulması çabaları teşkil etmektedir. Tarım kesiminde çalışanların değil sosyal güvenlik kapsamına, İş Kanunu kapsamına alınması dahi kısa dönemde öngörülmezken, memurların, işçilerin ikinci bir yardımlaşma sandığı uygulamasına hem de tercih hakkı olmaksızın katılma zorunda bırakılması üzerinde düşünülmesi gereken bir nokta olarak belirtilmektedir.

Sosyal güvenlik kurumu primlerinin artırılması, yeni sosyal güvenlik kurumlarının kuruluş çalışmalarının yoğunlaşmasının, enflasyonist gidişin hızlandığı, ücret taleplerinin karşısında işverenlerin direndiği yeni vergilerin konduğu, sermaye birikimini sağlamak için özel girişime yeni teşvik tedbirlerinin getirildiği bir döneme rastlaması elbette sadece bir rastlantı değildir.

SERMAYE BİRİKİMİNE KAYNAK : SOSYAL GÜVENLİK FONLARI

Özellikle doğal ekonomik gelişim süresi içinde sermaye birikimini sağlayamayan ülkelerde bu birikimi mümkün kılacak başkaca yollar aranmaktadır. Bu açıdan sosyal güvenlik kurumlarının fonları sermaye birikimine katkıda bulunacak önemli bir kaynak olarak görülmektedir.

Bu konuda Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında şöyle denilmektedir: «Sosyal güvenlik fonlarının sosyal amaçla kullanılmasının yanı sıra ülke ekonomisinin gelişmesi için yatırıma yöneltmesi sözkonusu sistemin amacı yönünden zorunludur. Özellikle sermaye piyasası yeterince oluşmamış, tasarruf kaynakları sınırlı ülkelerde potansiyel bir kaynak olarak sosyal güvenlik fonlarının kullanımı önem kazanmaktadır. Türkiye'de sosyal güvenlik prim gelirleri toplam yurtiçi tasarrufun yüzde 17.9'udur.» (1)

Gene Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında özel tasarruf olanaklarının çok sınırlı olduğu görüşüne yer verilerek şöyle denilmektedir:

«Fert başına gelir düzeyinin düşük olması gelirin çok az bir kısmının tasarruflara ayrılmasına olanak vermektedir.» (2) Kişilerin tasarruf olanakları sınırlıdır, hele esasen geçim sıkıntısı içinde olan ücretlilerin tasarruf yapabilmeleri beklenemez.

CEBRİ TASARRUF İLKESİ

Tasarruf olanaklarının sınırlılığına ek olarak, tarımdan ve ticaretten sanayiye sermaye aktarımının yapılabilmesi için vergilendirme politikalarının değişmesi gereklidir. Halbuki bu vergilendirme politikasının değişmesinden daha kolay olan bir yol MEYAK kanun tasarısı gerekçesinde belirtildiği gibi **cebrî tasarruf** yoluna gidilmesidir. «Ülkemizde özel tasarrufların oranı yatırım amaçlarını gerçekleştirebilecek düzeyde olmaktan uzaktır... Özel tasarrufları arttırmak için her türlü çareye başvurmak zorunlu olup bu meyanda **cebrî tasarruflara** gidilmesi kaçınılmaz olmaktadır.» (3) ın anlamı; sabit gelirli tüketicilerin harcamalarını sosyal güvenlik fonları adı altında sınırlayarak sermaye birikimine dönüştürmek ve bunu sanayi yatırımlarına dönüştürmenin hareket noktası seçildiğidir. MEYAK için geçerli olan bu olgu, tüm diğer güvenlik kurumları için de geçerlidir. MEYAK dışında OYAK ve İYAK da söz konusu edildiğinde ve bu birikimlerin birleştirilmesi durumunda, ordu + bürokrasi + işçi kesimlerinin birikimi (cebrî tasarrufu), tarım ve ticaretten aktarılamayan birikimin yerini almaktadır. Buna BAĞ-KUR da eklendiğinde söz konusu birikim daha da büyümektedir. Karma ekonomi sisteminde, teşvik tedbirleri çerçevesinde kredi olarak ve yatırım sermayesi olarak kullanılacak bu birikimler ancak kısa vadede çözüm yolu olabilecektir. Ve bu birikimlerin denetimi tamamen iktidarların elinde olduğu için, iktidarların sanayileşme politikalarına paralel kullanım şekline bürünecektir. «Türkiye'de anayattırım sektörlerini finanse edecek fonlar henüz yeteri kadar mevcut değildir. Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu'nun kurulmasıyla Kalkınma Planının amaçlarına uygun yatırımlara yönelebilecek önemli bir fon sağlamış olacaktır» (4) ın anlamı plan stratejisi ile; ki iktidarların değişimine bağlıdır - değişebilirliği göstermektedir.

FON MU VARİDAT MI?

Sosyal güvenlik kurumlarının biriken fonları hakim ekonomik çıkarlar doğrultusunda kullanılacak bir «varidat» yolu olarak görülmektedir. Gerek kamu gelirlerindeki açıklar, gerek özel kesimin kredi ihtiyaçları bu yolla kapatılmak istenmektedir. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında sosyal fonlar «kamu iktisadi teşebbüsleri tasarrufu kuruluşlarından Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve BAĞ-KUR'un toplam gelirleri ile sigorta giderleri arasındaki fark» olarak tanımlanmakta ve toplam tutarı 1 milyar 142 milyon TL olan bu sosyal fonun toplam kamu gelirlerinin yüzde 2.1'ini oluşturduğu belirtilmektedir. (5)

Planda «MEYAK özel kesim içinde düşünül­düğün­den sosyal fonların hesabında dikkate alınmamıştır» denilmektedir (6) Oysa 1970 yılı Mart ayından bu yana Merkez Bankasında biriken 2 milyar TL'sına yakın MEYAK kesintilerine Bakanlar Kurulu Resmi Gazete'de dahi yayınlanmayan bir kararla el koymuş ve harcamış bulunmaktadır. (7) MEYAK fonlarının da yukarıdaki hesaplama­ya katılmasıyla sosyal fonların 3 milyar TL'sına ulaşarak, toplam kamu gelirle­rinin en azından yüzde 4'ünü oluşturur durumda ol­duğu gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan MEYAK'ın özel kesim içinde düşünül­mesi şeklinde bir ifade diğer sosyal güvenlik kurum­larındaki gelişmeler gözönünde tutulduğunda, daha kuruluş kanunu çıkarılmamış bir kurumun fonlarının geleceği için gerçekten haklı şüpheler doğurmaktadır.

ÇALIŞANLARDAN KESİLEN PRİMLER İŞVERENLERE KREDİ KAYNAĞI OLUYOR

Özel kesmin de, konut kredisi v.b. gibi dolaylı ya da doğrudan sağlanan olanaklarla sosyal güvenlik fonlarını kullanma yolları açıktır. Ve bu konuda ala­bildiğine cömert davranılmaktadır. Sadece Sosyal Si­gortalar Kurumunun 1971 yılı rakamlarıyla banka­larda 978 milyon TL'lik mevduatı, 6 milyar 594 mil­yon TL'lik tahvil varlığı vardır. 1 milyar 919 milyon TL konut kredisi olarak verilmiş, 36 milyon 451 bin TL da sanayicilere «sanayi sektörü kredisi» olarak dağıtılmıştır. (8)

Ayrıca işçi ücretlerinin ödenmesi sırasında işve­renler tarafından kesilen sigorta primi işçi payları ve buna eklenmesi gereken işveren paylarının süresinde kuruma yatırılmaması, özel kesime yeni bir kredi imkânı daha sağlamaktadır. 1971 yılında ödenme­yen prim borçlarının 1 milyar 122 milyon TL olma­ısı bu imkânın ne kadar yaygın kullanıldığını göster­mektedir. (9)

SSK yetkilileri kurumun bankalarda bulunan mevduatının vadesi biten miktarlarını «mahalli ban­kalar ve onların kredilerinden yararlanmış olanları müşkül durumda bırakacağını düşünerek» çekme­miş olduklarını söylemeleri ve 507 milyon 533 bin TL vadesiz mevduata karşılık alınan faiz miktarının 2 milyon TL ile binde 4 oranında olması (10), çalı­şanlardan sağlanan fonların kullanış yönünü açık­ça ortaya koymaktadır.

SSK konusunu tartışanlar, kurum fonlarının ku­rum çıkarlarına aykırı doğrultuda kullanılmasının karşılığında yılda 454 milyon TL kaybedildiğini, tanı­nan düşük faiz ayrıcalıklarından dolayı yıllık gelir kaybının 3 milyar TL'sını aştığını belirtmektedirler (11)

Sosyal gelişme içinde çalışanların mücadelesini yaptıkları diğer ekonomik ve demokratik taleplerin içinde sosyal güvenlikle ilgili talepler de yer almak­tadır. Diğer taraftan çalışanlara getirilecek sosyal güvenlik tedbirleri, çalışanlardan asgari verimin ali-

nabilmesi için sermayeciler açısından da gereklidir. İktidarlar için önemli olan sosyal güvenlik konusunda getirilecek tedbirlerin finansmanını çalışanların ken­dilerine yüklemek ve sistem içindeki her uygulamada olduğu gibi bu uygulamadan da hakim ekonomik çı­kar gruplarının en kârlı çıkımlarını sağlamaktır.

SİGORTA PRİMLERİYLE ÜCRET ARTIŞLARI GERİ ALINIYOR

Enflasyonist gidiş içinde fiatlar hızla artmakta buna karşılık çalışanların ücretlerinin yükseltilmesi yolundaki talepleri karşısında, ücretlerdeki artışların yeni fiat artışlarına sebep olacağı da ileri sürülerek direnilmektedir. Ücretler arttırıldığında da, yükselen fiatların yanısıra ücretlerden kesilen vergilerin oran­larının yükseltilmesi, ücretlilere yeni vergilerin kon­ması, vasıtalı vergilerin yaygınlaştırılıp arttırılma­ısı ve bu arada ücretlilerden kesilen sosyal güvenlik primleri oranlarının arttırılmasıyla çalışanların elde ettiği ücret artışları fazlasıyla geri alınmak isten­mektedir.

Son yıllarda ülkemizde fiatlar sürekli olarak art­mıştır. Örneğin 1970 yılında 148.3 olan Ankara geçin­me indeksi 1972 yılı Temmuz ayında 211.3'e yüksel­miştir.

Gene geçtiğimiz yıllarda tasarruf bonosu uygula­ması Milli Denge Vergisi haline döndürülmüş, işlet­me vergisi yürürlüğe girmiş, SSK uygulamasına aile­lerin de katıldığı öne sürülerek SSK prim oranları arttırılmış, kamu kesiminde çalışanların aylıkların­dan yüzde 5 oranında MEYAK primi kesilmeye baş­lanmıştı.

ÜCRETLERDE «ANESTEZİ FİSKAL» İLKEİ

Enflasyonun sonuçlarını çalışanlara yüklemek için sosyal güvenlik primlerinin kullanılması «çözü­mü» MEYAK kuruluş kanunu tasarısını hazırlayan­lar tarafından açıkça önerilmektedir. Tasarıda «657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile getirilecek maaş artışlarının özel kesimde tüketim eğilimini arttırma­ısı ve toplam talepteki artış nedeniyle fiat artışlarına yolaçması muhtemel bulunduğu» belirtilerek, ücret artışlarının bir kısmının MEYAK kesintileriyle geri alınmasının ülke ekonomisi yararına sonuçlar vere­ceği anlatılmakta, «maaş artışlarının bir kısmının kurum fonlarına aktarılması milli ekonomi için ya­rarlı bir anatezi fiskal sağlayabilecektir» denilmek­tedir, (12) ki bu da, «mali uyutma» dan başka birşey değildir.

SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINDA YÖNETİM KİMİN ELİNDE

Sosyal güvenlik kurumlarının yönetimi iktidarla­rın etkisine açık b'ir yapı göstermektedir. Yöneticile­rin görevlendirilmesi, yönetim kararlarının alınma­ısında kurumlara prim ödeyen, çalışanların katkısı et­kisiz düzeyde tutulmaktadır.

Sosyal Sigortalar Kurumunda işçilerin belirli ölçülerde temsil edildiği genel kurullar sadece istişari kararlar almaktadır. Kurumun kesin yönetimi yürütme erkinin güdümündedir.

BAĞ-KUR Genel Kurul'unda primi ödeyenlerin temsil şekli gene Çalışma Bakanlığının kararına bırakılmıştır. Kurumun en yetkili organı Yönetim Kurulunun üyelerinin çoğunluğu Bakanlar Kurulu tarafından atanmaktadır.

Sosyal güvenlik kurumlarında yönetim yapısı özellikle kurumları biriken fonlarının kullanış yönünü belirleme bakımından önemli bir konudur. İktidarlar özerk gibi görünen bu kurumların yönetiminde kesin söz sahibi olma durumundadırlar. Böyle kuruluş biçimlerinin uygulamada getireceği sonuçların kurumlara prim ödeyen çalışan kitlelerin çıkarlarından çok hakim güçlerin çıkarları doğrultusunda olması tehlikesi her zaman için vardır.

2. BÖLÜM

İŞSİZLİK SİGORTASI «SANAYİLEŞMEYE ENGEL»

1972 yılı içinde, üçüncü plan dönemi içinde uygulanacağı öngörülerek hazırlanan işsizlik sigortası tasarısı değişik biçimler alarak komisyonlarda dolaşmış ve çalışanlara bu tür bir sosyal güvenlik tedbirinin de bulunduğunu hatırlatmaktan öteye bir yarar sağlamadan rafa kaldırılmıştır.

Tasarı, işçi ve işverenlerden kesilecek belirli oranlardaki işsizlik sigortası primlerine karşılık işsiz kalan işçiye belirli bir süre işsizlik yardımı yapılmasını ve bu süre işçinin yeni bir iş bulmasına yardım edilmesini öngörmekteydi. Kesilecek prim oranının yüzde 3 olması, yardım süresinin 26 hafta, yapılacak yardım miktarının haftalık ödenek miktarının 18 katına kadar olması, prim toplama görevinin SSK tarafından yerine getirilmesi, İş ve İşçi Bulma Kurumuna bazı görevler verilmesi, uygulamada 3 yıllık bir fon biriktirme süresinin bulunması tasarının başlıca hükümlerindendi.

Tasarıdaki işsizlik sigortası uygulamasının kademeli olarak başlatılması düşüncesi, uygulamaya başlansa dahi uzunca bir süre bu uygulamanın esasen istihdam olanaklarının fazla, işsizlik ihtimalinin az olduğu iş kollarında geçerli olabileceğini göstermekteydi.

Ancak Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında böyle bir kademeli uygulamanın dahi olanaksız olduğu, Türkiye'nin hentiz istihdam sorununu çözmediği, sanayileşme sürecinin işsizlik sigortası uygulamasına olanak tanımadığı belirtilmiştir (13)

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında «işsizlik sigortası sistemini kurup yaygınlaştırmak sanayileşerek kalkınma amacıyla «çelişecektir» denilmekte ve işsizlik sigortası sisteminin aşamalı olarak uygulan-

masına beşinci plan döneminden itibaren başlanacağı öngörülmektedir. (14) Böylece işsizlik sigortasının enyakın olasılıkla 10 yıl sonra 1982 de ve ancak çalışanların belirli bir kısmını kapsayacak biçimde gerçekleştirilebileceği anlaşılmaktadır.

BAĞ-KUR KAPSAMINA KAÇ KİŞİ GİRİYOR ?

Başlangıçta 2 milyon kişiyi kapsamına alacağı düşünülen BAĞ-KUR'a üç aylık kayıt süresinin ilk aylarında kaydolanların sayısının 100 bin dolayında olması üzerinde durulması gereken önemli bir nokta olarak görülmelidir. Kayıt süresinin sonuna doğru üye sayısının daha hızla artacağı düşünülse dahi, bu durumda, BAĞ-KUR uygulamasının özünde toplumsal gerçekler ve çalışanların gerçek sosyal güvenlik gereksinimlerine uyumsuz yönler bulunduğu konusundaki eleştiriler önem kazanmaktadır.

BAĞ-KUR'un kapsamı içine aldığı varsayılan 2 milyon dolayındaki serbest meslek sahipleri özellikle küçük esnaf ve sanatkârlar büyük çoğunluğuyla toplumun dağılık ve yetersiz örgütlenme düzeyindeki bir kesimini teşkil etmektedirler. BAĞ-KUR uygulaması daha başlangıcında uygulamanın yürütülmesini, geniş ölçüde bu kesimdeki meslek örgütlerinin varlığına ve bu örgütlerin belirli fonksiyonları yerine getirebilecekleri varsayımına dayandırmıştır.

TOPLUMSAL GELİŞME GERÇEĞİ KARŞISINDA BAĞ-KUR

Kurumun cari giderlerinin sınırlı tutulması amacıyla benimsenen bu tutumun uygulamada özellikle küçük esnaf kesimindeki yetersiz örgütlenme nedeniyle aksaklıklar doğurması kaçınılmazdır. Ancak BAĞ-KUR uygulamasında bir meslek örgütüne kayıtlı olma zorunluluğunun bulunmasının, bağımsız çalışanların örgütlenme düzeyini artırıcı yönde bulunacağıda açıktır. Fakat gözden kaçırılmaması gereken, gerçek serbest çalışanların Türkiye'deki kapitalist endüstrileşme süreci içindeki durumlarıdır.

1970'lerde önem kazanan kapitalist gelişme küçük imalatı, küçük işletmeyi tasfiye eder veya kendine bağımlı duruma getirir özellikler taşımaktadır. Küçük esnaf ve sanatkârların örgütlenmesi bir anlamda bu gelişme sürecine karşı bir örgütlenmedir. (15) Gelişme sürecinin küçük esnaf ve sanatkârlar üzerindeki baskısının bu kişilere maliyeti çok da ucuz olmayan BAĞ-KUR uygulamasıyla önlemek de mümkün değildir.

AMAÇ SADECE PRİM TOPLAMAK MI?

BAĞ-KUR uygulamasında sadece yaşlılık, maluliyet ve ölüm ödemeleri yapılmaktadır. Sigorta konuları arasında sağlık ve analık yardımları alınmamıştır. Ayrıca önemli bir nokta işsizlik sigortası tartışmalarının yapıldığı bir ortamda BAĞ-KUR uygulamasında değil işsizlik ödemesi yapılmasının, sigortalının belirli bir süre işsiz kalabileceği olasılığının

dahi hiç düşünülmemiş olmasıdır. BAĞ-KUR üyesi ekonomik gelişmelerin sonucu değil de sağlık nedenleriyle bir süre çalışamaz durumda olsa dahi, kendisine bir sağlık yardımı yapılması bir yana, bu süre içinde prim ödeme zorunluluğundan dahi kurtulamayacaktır.

Hakim ekonomik sistemin olumsuz etkileri karşısında ücretliler kadar küçük esnaf ve sanatkarların durumu da duyarlılık taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında bir esnaf derneği yöneticisinin şu sözleri ilk günlerde bir sosyal güvenlik bayramı olarak kabul edilen BAĞ-KUR uygulamasının geleceği ve kitlelere sağladığı yararlar bakımından önem kazanmaktadır:

«İktisadi şartların zengini daha zengin ettiği liberal sistemde esnaf her geçen gün piyasanın kontrollsuz ve dalgalı olmasından geçimini temin edemez duruma gelmektedir. Bu hal düzelmediği an, zaten az sermayeli olan esnaf prim ödeme gücünü yitirdiği an, durumunun nazikliği dernek belgesi ve BAĞ-KUR müfettiş raporuyla tesbit ettirdiği an, işini düzelteceği muayyen bir zaman prim ödemesi durdurulmalı ve sigortalının mağduriyeti önlenmelidir.» (16)

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında da BAĞ-KUR'un bu yönü üzerinde durularak; «Bağımsız çalışanlar içinde özellikle esnaf ve sanatkarlar gerek çalışma durumları ve gerek geleneksel yapıdan gelen özellikleri nedeniyle işveren ve işçi niteliklerini birlikte taşımaktadırlar» denilmekte ve «bu nedenle esnaf ve sanatkarlar için öngörülen sigorta programları içinde iş kazaları, meslek hastalıkları ve hastalık sigortası programlarına yer verilmemesinin önemli bir eksiklik olarak» görüldüğü belirtilmektedir. (17)

ORTALAMA ÖMÜR 55 YIL, BAĞ-KUR'DA EMEKLİLİK YAŞI 60

BAĞ-KUR uygulamasında sigorta fonlarının riskini azaltmak için bir anlamda nasıl «acımasız» hükümler taşıdığına bir örnek yaşlılık ödemesine esas olacak yaş konusudur.

BAĞ-KUR kanunu yaşlılık ödemesinin yapılmasını bir yandan en az 15 yıl prim ödemiş olmak şartıyla sınırlandırırken bir yandan da kadınlarda 55, erkeklerde 60 yaşını doldurmuş olma şartını koymaktadır.

Bilindiği gibi SSK'da emeklilik yaşının kadınlarda 55, erkeklerde 60 yaşına çıkarılmasını öngören ünlü Zelanka raporu ve paralelindeki gelişmeler geniş tepkiler uyandırmış ve yetkililer sonunda SSK'da işçilere tanınan haklarda hiç bir kısıtlama yapılamayacağını kabul etmek zorunda kalmışlardır. Diğer taraftan yapılan bir çalışmada varılan sonuçlara göre yurdumuzda ortalama ölüm yaşı 55 dir, bazı bölgelerde bu 48'e kadar düşmektedir. (18)

BAĞ-KUR uygulamasının başlangıcında ilk üye olacak ileri yaşta kişiler için ayrıcalıklı hükümler getirilmiş olması bugün için yaş sınırı konusunda fazlaca bir tartışmanın doğmasını önlemiş gibi görünmektedir. Ancak önümüzdeki yıllarda uygulamanın daha fazla tepkilere yol açması beklenmelidir.

BAĞ-KUR FONLARI NASIL KULLANILACAK?

BAĞ-KUR'la ilgili gelişmeler diğer sosyal güvenlik kurumlarının fonlarının kullanılmasında görülen eğilimlerin BAĞ-KUR için de söz konusu olabileceği konusunda daha başlangıçta haklı endişeler getirmektedir.

Örneğin, Çalışma Bakanının «BAĞ-KUR sadece kapsamına giren vatandaşlarımızı «yarın» endişesinden kurtarmakla kalmayacak, ekonomiye özel teşebbüsün gelişmesi için risklerin karşılanması, finansman imkânı yaratılması bakımından önemli katkılarda bulunacaktır» (19) sözü veya örneğin daha kuruluş çalışmaları tamamlanmadan, fonların kullanılışı ile ilgili mevzuat çıkarılmadan gazetelerde boy gösteren «BAĞ-KUR'lular konut sistemi» ilanları (20) BAĞ-KUR yöneticileri kadar BAĞ-KUR uygulamasında belirli ölçülerde katkısı bulunan meslek kuruluşlarını dikkatli olmaya yöneltmelidir.

SAĞLIK SİGORTASI MI SAĞLIK VERGİSİ Mİ ?

Bir süredir üzerinde konuşulan, «Halk Sağlık Sigortası» veya «Hastalık Sigortası» diye de adlandırılan «Genel Sağlık Sigortası» tasarısı 1972 yılı sonuna doğru meclis geçici komisyonunda kabul edilmiştir. Tasarının meclislerde görüşülerek kanunlaşması beklenmektedir.

Tasarı kapsamına SSK'na bağlı ücretlilerin ve silâhlı kuvvetler mensuplarının dışında 30 milyona yakın yurttaş girmektedir. Tasarının kanunlaşması halinde sigorta kapsamına girenler, sağlık hizmetlerinin görüşülmesi karşılığında gayrisafi gelirlerinin yüzde 3'ünü prim olarak ödeyeceklerdir. Genel Sağlık Sigortasına girmek isteğe bağlı değildir. Tasarı «sigortalı olmak hak ve yükümlülüğünden kaçınılmaz ve vazgeçilmez» olduğunu belirtmektedir.

Bütün bu kesin hükümlerin ve sözkonusu prim ödemenin esasen devlete görev olarak yüklenmiş bir hizmet karşılığında yapılması göz önünde tutulduğunda getirilmek istenen uygulamanın yeni bir vergilendirme olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

SAĞLIK HİZMETLERİNDE ÖZEL GİRİŞİMCİLİK TEŞVİK EDİLİYOR

Genel Sağlık Sigortası genel çizgileriyle, sağlık hizmetlerinin görülmesi karşılığında devlet bütçesine yeni bir «varidat» bulunması, bir anlamda sağlık vergisi konulması eğilimlerini taşımaktadır. Diğer taraftan bazı maddeleriyle tasarı, sağlık hizmetlerinde sosyalizasyon çabalarından geri dönülmesini, bu alanda da özel girişimciliğin geliştirilmesini teşvik edici bir uygulama getirmektedir.

Gerçi 1961 yılında çıkarılan «Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun» un 2. maddesinde «sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi va-

tandaşların sağlık hizmetleri için ödedikleri prim ile amme sektörüne ait müesseselerin bütçelerinden ayrılan tahsisat karşılığı her çeşit sağlık hizmetlerinin ücretsiz veya kendisine yapılan masrafın bir kısmına iştirak suretiyle eşit şekilde faydalanmalarındır» denilerek vatandaşların prim ödemeleri esası getirilmişse de aynı kanunun diğer maddelerinde bu primler karşılığı yapılacak sağlık hizmetlerinin ancak kamu sağlık kurumları eliyle sağlanacağını belirten hükümler de yer almaktadır.

Genel Sağlık Sigortasında SSK uygulamasının tersi bir yol seçilerek sağlık hizmeti üretilmesi yerine hizmetin satın alınması ilkesi benimsenmiştir. Sigortalıların tedavileri özel ya da kamu sağlık kuruluşları ya da kişiler tarafından yapılacak, bu hizmetlerin karşılığını sigorta bu kişi veya kurumlara ödeyecektir.

Tabibler Birliği Başkanı mevcut sağlık hizmetlerinin böyle bir uygulamaya olanak verecek düzeyin çok altında olduğu belirterek «Bu durum gerçekleşmesi mümkün olmayan, sağlık sigortasını daha başlangıçta yetersiz hizmete mahkûm eden bir yoldur... Eğer bugünkü ölçü ve şekillerde hizmet vermenin karşılığında ücret alınacaksa bunun adı «sağlık sigortası» değil, «sağlık vergisi» olacaktır» demektedir. (21)

Genel Sağlık Sigortasında sağlık hizmeti üretilmesi yerine hizmet satın almak yoluna gidilmesinin sağlık hizmetlerinde de özel girişimciliğin hakim olmasını isteyenlerce nasıl karşılandığını şu görüşlerden çıkarmak mümkündür :

«(Diğer ülkelerde) hastalık sigortası başlangıçta vatandaşa hekim seçme imkânı vermeden yürürlüğe konulmuştur. Fakat zaman geçtikçe ve olanaklar arttırıldıkça arttıkça sigorta bünyesine hekim seçme olanakları derece derece yerleştirilmektedir. Biz bu hedefe tabiidir ki başlangıçta ulaşamayız. Fakat ileride bu amaç daima gözönünde tutulmalıdır. Unutulmamalıdır ki, can pazarına ipotek konmaz. Ve tedavinin başarı şansı hekimine güvenmesidir.

... Gerek Sosyal Sigortalar, gerekse kurulmakta olan Sağlık Sigortası birer finansman müesseseleridir. Bunlar bizzat hastane işletmeciliği yapmağa mecbur değildir. Asıl görevleri hastaların tedavisine imkân verecek mali kaynağı temin etmektir.

Devlet ve sigorta imkânlarının yetersiz olduğu anlanlarda özel teşebbüsün hastahane açması teşvik edilebilir.

Ayrıca muayyen bir fondan özel hastane yapacaklara bazı şartlarla avans ve kredi verilmesi düşünülebilir. Nitekim bu konuda da hazırlanmış bir kanun tasarısı Sağlık Bakanlığında beklemektedir. Bu tasarımı da sigorta tasarısı kapsamına almak düşünülebilir.» (22)

Tasarımı inceleyen Barolar Birliği sonuçta «... tasarıda yurttaşlara çok ağır yükler yüklenirken sigortalıların yararlanması için hiçbir hazırlık ve olanak sağlanmamış bulunduğundan bu tasarı her

açıdan sakıncalı görülmüştür» denilmektedir. (23) Tasarının son şeklini alışıında yapılan haklı eleştirileri giderecek değişikliklerin yapılmadığı, eleştirilerin geçerliliğini koruduğu görülmektedir.

MEYAK, KANUNSUZ KURUM

1970 yılı Mart ayından bu yana kamu kesiminde 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi olarak çalışanların aylıklarından yüzde 30'a varan diğer kesintilerin yanısıra bir de yüzde 5 oranında «İktisadi Devlet Kuruluşları ve Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu» kısa adıyla MEYAK, kesintisi yapılmaktadır.

Bugün için prim kesilmekten öteye gitmeyen MEYAK uygulaması diğer sosyal güvenlik kurumlarındaki uygulamalardan farklı olarak daha kurumun kuruluş kanunu çıkarılmadan başlatılmıştır. Geçen iki yıla aşkın süre içinde de bu kuruluş kanunu meclislerde görüşülmeyi beklemektedir.

1965 yılında çıkarılan 657 sayılı kanunun 190. maddesinde şöyle denilmektedir :

«Özel kanunlarla devlet memurlarının istekleriyle katılabilecekleri sosyal sigorta, dinlenme kampları ve yardımlaşma kurumları da kurulabilir.»

1970 yılında 657 sayılı kanunda önemli değişiklikler yapan 1327 sayılı kanunla 190. madde de değiştirilmiş, sözkonusu sosyal sigorta, dinlenme kampları ve yardımlaşma kurumları tek bir kurum haline getirilmiş ve isteğe bağlı katılma ilkesi kaldırılmıştır. Yapılan değişikliklerle 190. madde şu şekli almıştır :

«Devlet memurlarının ek sosyal sigorta, konut, dinlenme kampları ve diğer ihtiyaçlarını karşılamakta yardımcı olmak, tasarruflarını yurt kalkınmasında yararlı olacak verimli sahalarda değerlendirmek üzere bu kanunun yayım tarihinden itibaren en geç bir yıl içinde çıkarılacak özel bir kanunla (Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu) kurulur.»

Ayrıca 1327 sayılı kanunun ek 20. maddesinde «657 sayılı kanunun değişik 190. maddesinde memur aylıklarından kesilmesi öngörülen yüzde 5 Memur Yardımlaşma Kurumu kesenekleri 1.3.1970 tarihi esas alınmak suretiyle ve Maliye Bakanlığınca tesbit edilecek usule göre kesilmeye başlanır. Bu kesenekler özel kanun çıkıncaya kadar T.C. Merkez Bankasında açılacak bir hesapta toplanır» denilerek memurların MEYAK uygulanmasına katılma zorunluluğu pekiştirilmekte ve kesilecek yüzde 5 primlere hukuki dayanak hazırlanmaktadır.

1327 sayılı kanunun yayım tarihi 14.8.1970'dir Öngörülen bir içinde MEYAK kuruluş kanunu çıkarılmamıştır. Ancak bu prim kesilmesine engel teşkil etmemektedir.

Bugün için MEYAK'ın kesin olarak ne ivazlar getireceği bilinmemektedir. Tasarı hakkında açıklama yapan ilgili meclis komisyonu üyelerine göre; 30 yılın sonunda emekli olan bir ilkökul mezunu memur 31 bin, ortaokul mezunu 40 bin, lise mezunu 55 bin, ve yüksek öğrenim görmüş memur 207 bin TL. alabile-

cektir. Ayrıca tasarıya göre bu emeklilik ödemesinin dışında MEYAK maluliyet, ölüm yardımı yapacak, mesken kredisi verebilecek, üyeleri için dinlenme kampları, memur pazarları, üyelerinin çocukları için çocuk yuvaları, öğrenci yurtları açabilecek, üyelerine borç para verebilecektir.

ÇALIŞANLARIN ALEYHİNE TEK YANLI CEBRİ UYGULAMA

Ancak bütün bunlar tasarıda kalan konular olmaktan öteye gidememiştir. Kamu kesiminde çalışanlar 1970 Martından bu yana tek yönlü bir uygulama içine itilerek kendi isteklerine de bırakılmadan zorunlu olarak daha kuruluş kanunu çıkmamış ve ne ivazlar getireceğini bilmedikleri bir sosyal güvenlik kurumuna prim ödemek zorunda bırakılmışlardır. Daha MEYAK kuruluş kanunu çıkmadığı için aylıklarından MEYAK kesintisi yapılanlar için bırakınız çocuklarını MEYAK yuvalarına göndermek, MEYAK kamplarında tatil yapmak veya MEYAK pazarlarından alışveriş etmek gibi «lüks»lerden yararlanmasa, emeklilik, ölüm gibi durumlarda değil emeklilik veya ölüm ödeneği verilmesi, yatırmış oldukları yüzde 5 primlerin geri verilmesi dahi mümkün olmamaktadır.

Raporun başlangıcında belirtildiği gibi, «cebrî tasarruf», «fiskal anestezi», sermaye birikimini sağlama gibi ilkelerden yola çıkılarak hazırlanan MEYAK uygulaması bugünkü durumuyla sosyal adalet, anayasa hükümleri gibi genel doğrulara ters düşmesinin yanısıra getirilen tek taraflı cebri uygulamayla daha da yalın hukuk hükümlerine aykırılıklar taşımaktadır.

Daha geniş olanaklara sahip diğer sosyal güvenlik kurumlarının, örneğin OYAK'ın dahi kuruluşunda belirtilen ek sosyal yardımların tamamı yerine getirmekte karşılaştıkları zorluklar gözönünde tutulursa, MEYAK tasarısında yer alan yuvalar, yurtlar açmak, memur pazarları kurmak gibi sosyal yardımların şimdilik olduğu gibi bundan sonrası için de kolay kolay gerçekleşmeyeceği açıktır.

Bu durum karşısında, kanunsuz MEYAK uygulamasından en kısa zamanda geri dönülmesi, bugüne kadar kesilen primlerin hak sahiplerine iadesi, getirilmek istenen ek sosyal güvenlik yardımlarının T.C. Emekli Sandığı içinde düşünülmesi önerileri kanımızca haklılık kazanmaktadır.

SONUÇ

Bütün kurumlar gibi sosyal güvenlik kurumları da ülkenin içinde bulunduğu sosyal ekonomik koşulların yansımaları taşımaktadır. Yeni getirilmek istenen sosyal güvenlik uygulamalarının da hakim ekonomik ve sosyal gelişme doğrultusunda olması kaçınılmazdır.

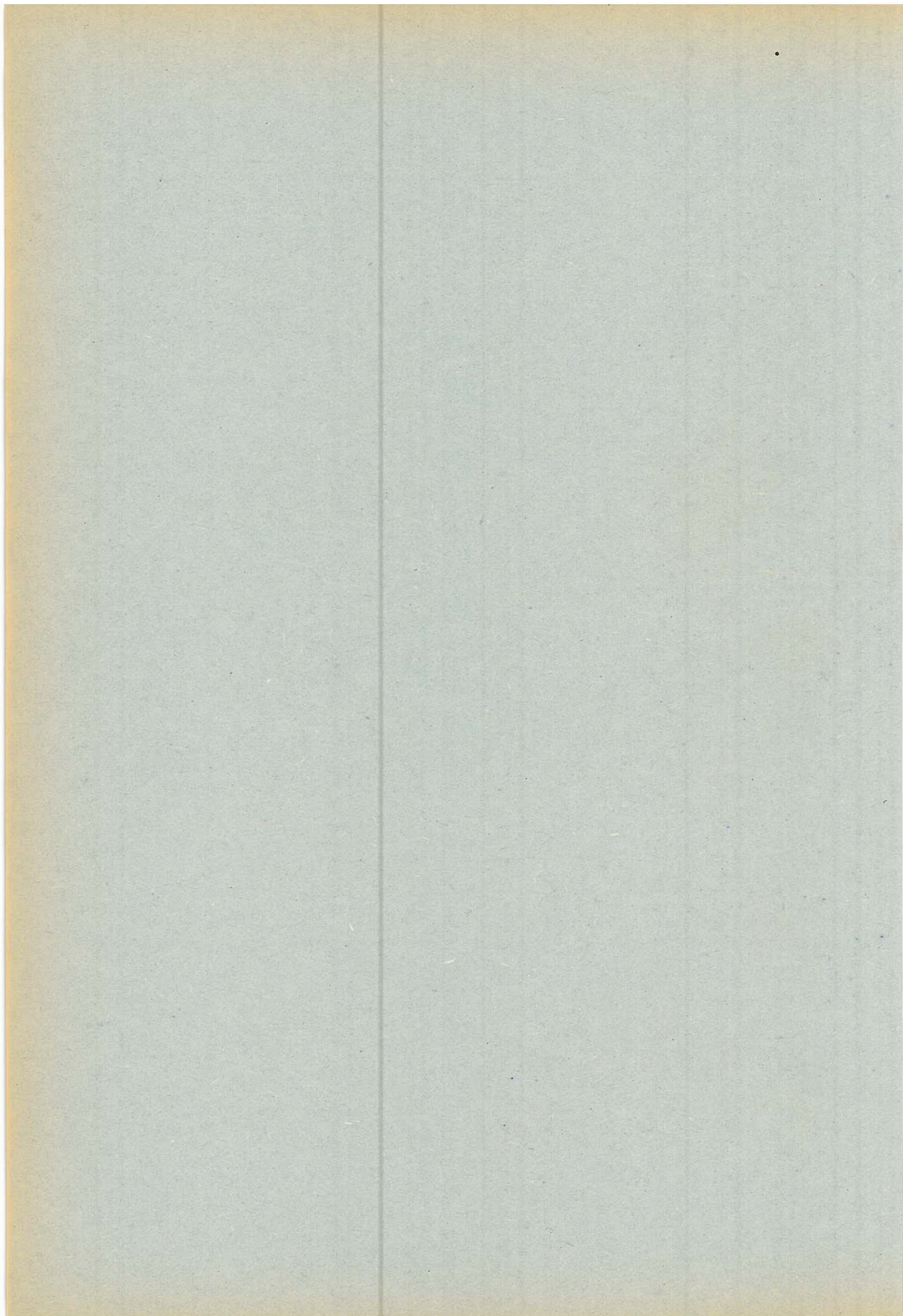
Sosyal güvenlik primlerinin bir sermaye birikimi aracı olarak görülmesi, dış ilişkilerde alabildiğine açık ekonomik sistemin sonuçlarının çalışan dar ge-

lirliğin sınırlı ücretlerinden yapılacak «cebrî tasarruflarla» giderilmesi benimsenen kalkınma, endüstrileşme yolunun bir gereği olarak görülebilir. Ancak getirilen uygulamalarda çalışanların gerçek durumlarının, gerçek sosyal güvenlik gereksinimlerinin dikkate alınmaması varolan sistem içinde dahi tutarlı olmayan sonuçlar yaratabilecektir.

Örneğin bir yandan işsizlik sigortasının yıllardır ertelenerek ancak belirli bir kesim için 1982 yılında uygulanabileceği belirtilirken, diğer bir sosyal güvenlik uygulamasında örneğin BAĞ-KUR'da işsizlik, hastalık, durumlarında dahi prim ödeme zorunluluğunun getirilmesi kolay savunulacak bir tutum değildir.

Çalışanlar ve onların örgütleri varolan gelişmelerin getirdiği her uygulamayı nasıl çalışan kitleler açısından değerlendirerek, yeni eleştiri ve taleplerle mücadelelerini yürütüyorlarsa sosyal güvenlik konusundaki gelişmeleri de aynı tutumla izleyeceklerdir. Çalışanların en örgütlü kesimi işçilerin SSK konusundaki mücadelelerinin yanısıra çalışan diğer kitlelerin artan örgütlenme düzeyiyle birlikte yeni mücadele konularının sosyal gelişme gündemine girmesi doğaldır.

- (1) ÜBYKP, Resmi Gazete, 27.11.1972, S. 254
- (2) a.g.e., S. 49
- (3) MEYAK Kanun Tasarısı Gerekçesi
- (4) a.g.e.
- (5) ÜBYKP, Resmi Gazete, 27.11.1972, s. 67
- (6) a.g.e., s. 67
- (7) Osman Samim Çetin, «MEYAK Faciası», Barış, 27.11.1972
- (8) Sosyal Sigortalar Kurumu 1971 yılı Çalışma Raporu
- (9) a.g.e.
- (10) a.g.e.
- (11) «Sosyal Güvenlik Sigortaları ve Mali Dertleri», açık oturum, Milliyet 21.5.1972
- (12) MEYAK Kanun Tasarısı Gerekçesi
- (13) ÜBYKP, Resmi Gazete, s. 51
- (14) a.g.e., s. 60
- (15) Ali Gevgilili, «BAĞ-KUR ve Esnaf Yoksullaşması», Milliyet, 30.3.1972
- (16) Neccar Türkcan, «BAĞ-KUR Esnaf Sigortası ve Aksaklıkları» Yenigün 23.6.1972
- (17) ÜBYKP, Resmi Gazete, S. 254
- (18) Aysel Alpay, Master tezi, Hacettepe Üniversitesi NEE, 1968
- (19) Çalışma Bakanı A. Rıza Uzuner'in BAĞ-KUR Seminerindeki konuşmasından, Ankara 19.7.1972
- (20) Tercüman, 9.12.1972
- (21) Dr. Erdal Atabek, «Sağlık Sigortası Kurulurken», Cumhuriyet, 8.12.1972
- (22) Ord. Prof. Dr. Sadi Irmak, «Hastalık Sigortası Tasarısı» Akşam, 15.6.1972
- (23) Türkiye Barolar Birliği Başkanlığının, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına gönderdiği 29.5.1972 gün ve 1723 sayılı yazı

Konut Politikası Komisyon Raporu

Komisyon Üyeleri :

Yılmaz İNKAYA/Teoman ÖZTÜRK/Güven BİRKAN/Arif ŞENTEK

«Bugün konut sorunu bütün ağırlığıyla dar gelirli çoğunluğun üzerinde baskısını sürdürmektedir. Önümüzdeki yıllar içinde konut açığı bugüne kadar var olan konut politikası (ya da politikasızlığı) sürdürüldüğü sürece gene kapanmayacak, her kalkınma planında tasfiyesinin sözü edilen gecekonduların tasfiyesinin bir yana daha da artması kaçınılmaz olacaktır.

Konut sorununun daha karmaşık bir görünüm kazanmasını, çözümünü daha güç bir sorun haline gelmesinin başlıca etkenlerinden, biri olan kent arazilerindeki mülkiyet ilişkilerinin belirli ölçüde düzenlenmesini amaçlayan, kamu elindeki arsa stokunun artırılmasını, bu stokun düzenli ve kamu yararına uygun yürütülen bir konut üretimi düzeni için kullanılmasını öngören Arsa Ofisi Kanunu üç yıldır yürürlükte değildir. Ancak, bu süre içinde Arsa Ofisi Genel Müdürlüğünün çalışmalarının belirtilen amaçlara uygunluğu söylenemez. Genel Müdürlük kamu elindeki arsa stokunun artırılması bir yana, kamu elindeki arsaların özel ellere devredilmesi yönünde zorlamaktadır. Bugün, kent topraklarında yaygın bir spekülasyon etkisini sürdürmektedir.

Tasfiyesi öngörülen gecekonduların yapılmasının önlenmesi için zabıta tedbirleri uygulanmakta, devlet eliyle dar gelirli ailelere sağlanan konut yapımı bugün var olan ihtiyaç sahiplerinin sayısının yüksekliliği karşısında anlamsız, sorunu hafifletecek derecede dahi etkin olmayan girişim olarak kalmaktadır.

Lüks konut yapımının engellenerek, kaynak israfının önlenmesi önerileri de uygulanma olanağı bulamamaktadır. Son vergilendirme tedbirlerinde de sosyal konut yapımı teşvik edilmemiş, lüks sayılmayacak konut alanlarına üst sınır olarak 100 metrekarenin konulması, kademeli bir vergilendirme sistemine gidilmemesi, bütün konutların bu üst sınırdan toplanmasına sebep olmuştur.

Kentlerimizde bugün konut üretiminin yüzde 69'u tamamen «kontROLSÜZ, özel sektör yatırım» olarak gerçekleşmektedir. Konut yatırımlarının geriye kalan oranını devlet kurumları, sosyal güvenlik kurumları ve bankaların yatırımları teşkil etmektedir. Bu kurumların denetleyici, düzenleyici, olarak zayıf etkinliğinin dışında gene bu yatırımlar da özel sektör tarafından gerçekleştirilmektedir.

Konut üretimine yönelen girişimlerin daha organize girişimler haline getirilmesi yolundaki öneriler gerçekleştirilememiştir. Bugün konut üretimi tamamen piyasa mekanizması ile yürütülmekte, üretimin temel karakteristiğini küçük ve dağınık sermaye girişimleri belirlemektedir.

Özel kesim eliyle gerçekleştirilen konut üretiminde bir yandan yap-sat düzeni ve arsa spekülasyonları yoluyla konut edinmeye çabalayanların ellerinden tasarrufları alınmakta, bunların sanayiye yönelmesi olanağı kalmamakta, bir yanda da lüks ve gereksiz büyüklükte konut yapımı desteklenmekte, bu yönden de israf kaçınılmaz olmaktadır.

Son yıllarda ekonomik ve toplumsal gelişmeler konut üretiminde daha organize girişimleri gerektirir doğrultuda olmuştur. Ancak halen konut üretimine hâkim olan dağınık ve küçük sermaye girişimlerinin etkisiyle bu doğrultuda alınacak planlama tedbirleri, yasal yönlendirmeler etkisiz bırakılmaktadır.

Konut sorununun çözümlenebilmesi milli gelirin yüksek olduğu ve dengeli dağılımının sağlandığı bir toplum yapısı içinde olanaklıdır. Bunun için de öncelikle sanayileşmiş bir toplum durumuna gelmemiz gerekir. Ancak, bugün konuta ayrılan yatırımlar toplam yatırımlar içinde küçümsemeyecek bir oran tutmaktadır. Bu yatırımların en verimli biçimde ve toplum yararını en çoğa çıkarıcı yolda kullanılması, sanayileşme, kalkınma çabalarından ayrı düşünülmesi gereken tedbirler olarak kabul edilmelidir.

MİLLÎ KONUT POLİTİKASININ İLKELERİ NE OLABİLİR ?

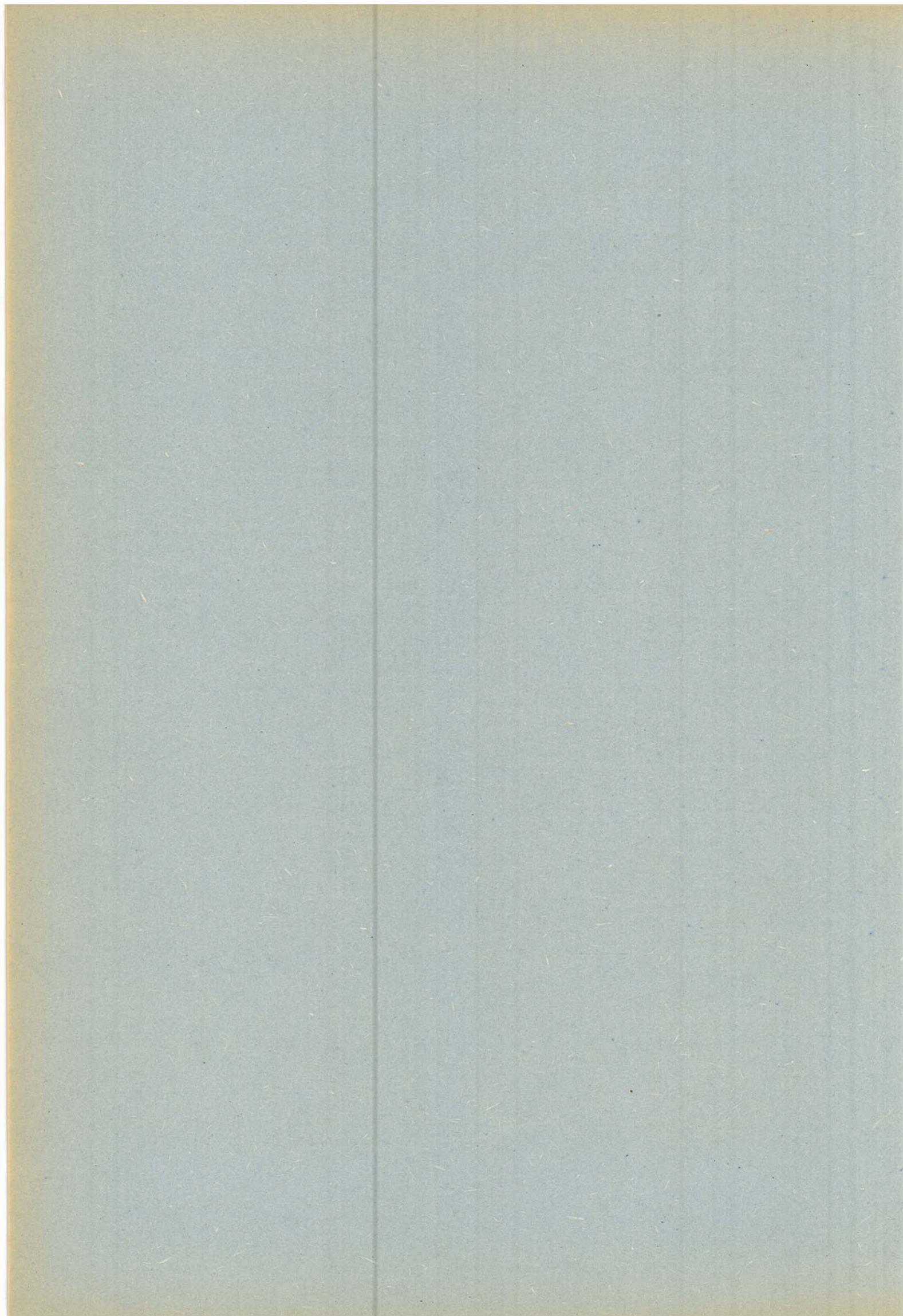
Konut sorunun çözümü, zaman zaman ilgililerin açıkladığı gibi herkesin konut sahibi edilmesi, varolan ekonomik ve sosyal ilişkiler içinde kısa sürede sağlanamayacaktır. Ancak, alınacak tedbirlerle, çözüm yoluna yaklaşımcı, gerçekçi bir milli konut politikası izlemek zorunluluğu açıktır.

1 — Gerçek anlamda bir sanayileşmenin ulusal hedef olarak kabul edilmesi,

2 — Kent topraklarının en üst düzeyde kamu yararı gözetilerek kullanılmasını sağlayacak tedbirler alınarak, arsa spekülasyonlarının önlenmesi, kent topraklarının daha rasyonel kullanılabilmesi olanağı yaratılması,

3 — Standart tespiti alan sınırlandırılmaları yoluyla alınacak tedbirlerle ekonomik büyüklükte konut yapımı sağlanarak kaynak israfının önlenmesi,

4 — Konut yapımına bugün hâkim olan dağınık ve küçük sermayelerin yerine, konut maliyetini düşürecek, daha sağlıklı bir konut çevre ilişkisi yaratacak, nitliği gereği daha ileri bir inşaat teknolojisini oluşturacak organize girişimlerle toplu konuta yönelmesi, milli konut politikasının ayrılmaz öğeleri olmak zorundadır.»

Çevre Kirlenmesi Komisyon Raporu

Komisyon Üyeleri :

Özcan ALTABAN/Öztürk BAŞARIR/Güven BİRKAN/Aydan BULCA/Teoman ÖZTÜRK

«Bu rapor, Türkiye Hava Kirlenmesiyle Savaş Derneği tarafından 20 Aralık 1972 günü Ankara'da düzenlenen «Çağdaş Şehircilik Açısından Ankara Şehrinin Durumunun Etüdü ve Alınması Gereken Tedbirler» konulu yuvarlak masa toplantısında Mimarlar Odası adına belirtilecek görüşlere temel teşkil etmek üzere hazırlanmıştır. Oda Merkeziyle birlikte hazırlanmıştır. Oda Merkeziyle birlikte hazırlanan rapor toplantıda komisyon üyesi Özcan Altaban tarafından sunulmuştur.»

1. GELİŞMİŞ VE GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE SORUNLAR VE BULARIN İÇİNDE ÇEVRE KİRLENMESİ SORUNUN YERİ

Gelişmiş olan ülkelerde ekonomik ve sosyal sorunlar toplumun önemli bir kesimi için genellikle belirli çözümlere ulaşmıştır. Bu toplumlarda problemler ve ihtiyaçlar toplumun değişik kesimleri tarafından kendi yararları açısından bilinçli olarak savunulabilmekte ve bu savunmaları organize olmuş bir biçimde yöneticiler üzerinde baskı yaratabilmektedir.

Gelişmekte olan ülkelere ise ekonomik ve sosyal sorunlar hızla artmaktadır. Ekonomik yapı genellikle büyük dengesizlikler göstermektedir. Bu ülkelerin belirgin özelliği ekonomik yapının kontrol gücünü toplumun belirli gruplarının elinde ve genellikle birkaç büyük şehir merkezinde toplamış olmasıdır. Şehirleşme hızı ekonomik yapının erişimeyeceği bir seviyede seyretmekte, gerek kırsal alanda gerekse şehirlerde sosyal farklılaşmalar ve bunun yarattığı problemler çığ gibi büyümektedir. Bu ülkelere ve şehirlerinde istihdam, konut, altyapı ve hizmetlerin temini gibi ana sorunlar şehir yöneticilerinin ve mali imkanların çok üstünde ortaya çıkmakta ve ülke ölçeğinde önem ve çözümler beklemektedir. Bu ülkelere toplumun değişik kesimleri problemlerini ve ihtiyaçlarını bilinçli bir şekilde savunacak biçimde organize olmuş değildir. Dolayısıyla problemler çok acil durumda ortaya çıktığı, felâketler patlak verdiği zamanlar tedbirler alınmakta ve parçacı yaklaşımlarla geçici çözümler aramak yoluna gidilmektedir.

Genelde toplumların yapısını böyle verdikten sonra çevre sorunlarının özellikleri ve önemine değinelim.

● Gelişmiş toplumlarda endüstri devriminden bu yana, endüstrileşme ve şehirleşmenin, en üst noktalara varması, toplumda ekonomik üretim ve gelir seviyesinin artmasına paralel olarak tüketim ihtiyaçlarının, özellikle enerji tüketiminin hızla yükselmesi; hava kirlenmesi, su kirlenmesi, çöp ve artıkların artışı, kanalizasyon gürültü gibi çevre kirlenmesi sorunlarını çok büyük çapta arttırmıştır.

Bu ülkeler diğer sorunlarında olduğu gibi çevre sorunlarını kontrol etmek için önemli bütçe imkanları sağlayabilecek güçtedirler. Örneğin; İngiltere'de konut ve endüstri artıklarının temizlenmesi, kanalizasyon sisteminin yalnız işletme masrafları için yıllık 5.5 milyara varan bütçeler ayrılabilmektedir. Bununla beraber bu sorunların çözümleri değildir.

● Gelişmekte olan ülkelere çevre sorunları henüz gelişmiş ülkelerin karşılaştığı büyüklüklere erişmiş değildir. Ancak bu ülkeler için çok önemli olan ekonomik ve sosyal yapının süratle değişme durumunda olması, şehirleşmenin endüstrileşmenin pek çok üstünde bir hızla seyretmesi şehirlerin sağlıklı bir çevre için gerekli altyapı ve servislerden yoksun olması problemleri toplum sağlığı yönünden çok tehlikeli bir hacimde arttırmaktadır. İşsizlik, konut gibi ana çözümlerin sınırlı kaynaklarla karşılanması olanakları belirli sanayileşme ve şehirleşme politikaları izlenmediğinden giderek kaybolmaktadır.

● Hava kirliliği sorunu çevre sorunlarından yalnızca bir tanesidir. Susuzluk, kanalizasyonsuzluk nasıl zaman zaman felaketler ortaya çıkarıyorsa, hava kirliliği de şehirli nüfusun sağlığı yönünden önem taşımaktadır ve tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir. Türkiye için de bu problemler ülke ölçeğinde giderek önem kazanmaktadır, özellikle büyük şehirlerde nüfus yığılması arttıkça hava kirliliği de diğer çevre problemleri de çoğalacaktır ve çözümleri için büyük kaynaklar gerekecektir. Bugün Ankara için aciliyet gösteren hava kirliliği yarın daha birçok şehir için sorun olacaktır. O zaman çevre sorunlarına tüm şehirleşme ve endüstrileşme açısından gerekli ağırlık ve öncelikler verilerek kısa ve uzun vadeli yaklaşımlar ve uygulama tedbirlerinin geliştirilmesi gerekli olmaktadır.

2. ÇAĞDAŞ ŞEHİRCİLİK VE PLANLAMA AÇISINDAN YAKLAŞIM NE OLMALIDIR?

Şehir insanları bir araya getiren, ihtiyaçları en olumlu şekilde karşılamak için kullanılan bir araçtır. Genel amaç ise şehirli nüfusun toplu yaşamaları için gerekli, sosyal, ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarını yerine getirmektir. Bu genel amacın gerçekleştirilmesinde şehir maliyetini kaynaklarla görece olarak minimuma indirmek, sosyal ve ekonomik faydaları çoğaltmayı daima gözönünde tutmak zorundayız.

Şehîrsel alan içinde insanlar ve kullanışlar arasındaki ilişkiyi planlarken insanların sosyal durumlarını, kullanışların yaşamaları için gerekli fiziki ve ekonomik genişliklerini iyi saptamak durumundayız.

— Gelişmekte olan ülkelere ülke ölçeğinde şehirlerin, nüfusun ve ekonomik aktivitelerin dağılı-

mında çok belirgin bir dengesizlik vardır ve durum ekonomik kayıplara yol açmakta ve kalkınmayı engellemektedir.

— Keza, bu ülkelerin büyük şehirlerinde de ülkedeki dengesizlik daha açık olarak görülebilmektedir. İnsanlar ve aktivitelerin dağılımı, bunların ilişkileri dengelilik göstermez. Şehirli nüfusun büyük kesimi arazi piyasasına iştirak edecek ekonomik güçten yoksundur, dolayısıyla konut yeri seçme, konutunu yapma konusunda kendi imkanlarını kullanmak zorunda bırakılmaktadırlar. Şehirli nüfusun konut, açık alan ve servislerini sağlamak için gerekli alanlar arsa spekülasyonu yüzünden karşılanamamaktadır.

— Arsa spekülasyonu, özellikle Türkiye'de, kamu servisleri ve alt yapının maliyetlerini hızla yükseltmekte, ekonomimizi geriye itmekte ve dolayısıyla şehirleşme sorunlarına çözüm bulmak güçleşmektedir. Bu durumda kaynak bulma konusunda dışa bağımlılığımız giderek artmakta; dış kaynaklar, yabancı teknoloji ve insangücü ile uluslararası kurumlar ve yatırımcı kuruluşlar problemlerimize el atmaktadır.

— Ülkenin ekonomik çıkarlarının ve sıhhatli gelişmenin uzun vadede sağlanması için şehirleşme ve sanayileşme çok yönlü planlama politikaları ve kontrol araçları ile sağlanmalıdır. Ülke ölçeğinde nüfus ve yatırımların dengeli ve maksimum verimliliğini sağlamak, kısıtlı kaynaklarımızı rasyonel olarak dağıtabilmek için Bölge Planlama bir alet olarak etkin bir şekilde kullanılabilir. Ekonomik planlama mutlaka fiziksel boyutlarla birlikte düşünülmelidir.

— 1995'e kadar genel nüfusun 65 milyona, şehirli nüfusun 3 katına çıkarak 40 milyona ulaşacağı dikkate alınırsa planlama problemlerine şumüllü bir anlayışla yaklaşmanın gerekliliği açıktır.

3. ANKARA'NIN GELİŞMESİ VE HAVA KİRLİLİĞİ

Ankara şehrinin Türkiye'de ve dünyada en hızla büyüyen şehirlerden birisi olduğu bilinmektedir. Ankara şehrinin gelişmesi ve bunu etkileyen faktörler çeşitli seminer ve toplantılarda ortaya konmuştur. Bu konuda geniş açıklamalara gerek yoktur. Ancak Ankara gelişmesini birkaç rakamla tekrarlamakta yarar vardır. 1927 den 1969'a kadar geçen 42 yıllık dönemde Ankara'nın nüfusu 15 misli artmış ve şehrin yayıldığı alan ise 58 misli büyümüştür.

Şehrin genel yoğunluk deseninde yayılmadan dolayı 200 kişi/hektardan, 80 kişi/hektara kadar bir düşme olmuştur.

Buna karşılık özellikle iç bölgede olmak üzere iskân yoğunlukları artmıştır. 2 km'lik birinci halkada (iç bölgeler) net iskan yoğunlukları 685 kişi/hektarı bulurken, dış halkada (gecekondu bölgelerinde) 99 kişi/hektar olmaktadır. Aile başına düşen aylık gelir ortalaması ile arazi fiyatları da merkezden dışa doğru önemli farklılıklar göstermektedir. İç bölge aylık aile geliri ortalaması 1800-2000 lira ve arazi fiyatları ortalama 1000 TL./m² nin üstünde iken dış bölgelerde gelir 900 TL. ve daha aşağı, arazi fiyatları 100 TL./m² ve daha altında rakamlar vermektedir.

— Ankara'da şehir büyümesine oranla hava kirliliğinin yoğunlaşma etaplarını belirlemek zordur. Ancak son 10 yıldır şehir sağlığını tehdit eden bu olayın gittikçe arttığı herkesçe bilinmektedir.

Hava kirliliğinin etkenleri arasında özellikle aşağıdaki konular sıralanmaktadır :

● Şehrin sahip olduğu topoğrafik yapı ile meteorolojik şartların, özellikle yoğun iç bölgelerde doğan ve yayılan bir kirlilik yarattığı,

● Kirliliği yoğunlaştıran en önemli etkenin ısıtma için kullanılan kalitesiz katı yakıtlar ve bunların kötü bir şekilde yakılması, yapılarda teknik tedbirlerin alınmamış olması.

Bu etkenler arasında hava kirliliğinin baş nedeninin yakıt olduğu araştırma ve raporlarla ortaya konmuştur. Dolayısıyla bu konuda alınacak kısa ve uzun vadeli tedbirler arasında yakıt konusunun, ülke için geliştirilmek istenen ve bugünlerde tartışması sürdürülen enerji politikası ile ilişkili olarak ele alınması çok önem taşımaktadır.

Şehrin fiziki planlama çalışmaları içinde nüfusun ve endüstrinin dağılımında doğal şartların, meteorolojik verilerin diğer önemli planlama hedefleri ile birlikte ele alınacağı tabiidir. Ancak yukarıda da işaret edildiği gibi sıhhatli bir şehir planlamasını ve uygulamasını engelleyen nedenlerin ülke ölçeğinden gelerek giderilmesi, arsa ve konut politikası, sanayileşme politikası gibi temel araçların sağlanması, şehir büyümesine paralel altyapı ve servis yatırımları programlamasının yapılması gerekli olmaktadır. Aksi halde, bugüne kadar olduğu gibi hazırlanan planların uygulamada ters bir biçimde oluşması, problemlerin ve maliyetlerin süratle artması muhtemeldir.

Şehirleşmeden doğacak çok yönlü problemlerin çözümü, ve gelecekte kaynakların dağılımında, sosyal ve ekonomik maliyet ve faydalar açısından ülke, bölge ve şehir ölçeklerinde devamlılık sağlayacak bir bütün içinde yaklaşımları benimsemek gerekli olmaktadır.

Mimarlar Odasının görüşü, hava kirlenmesi konusunda alınacak tedbirlerin süratle belirlenmesi ve uygulama olanağına kavuşması için planlama ile ilgili kuruluşların, yapı üretimi, enerji ve yakıt üretimi ve uygulaması ile ilgili bütün kurumların ve meslek kuruluşlarının katıldığı kapsamlı bir çalışmanın zaman kaybetmeden gerçekleştirilmesidir.

SONUÇ

● Bugün Ankara'da görülen ve gelecekte ülkenin pek çok yerinde görülecek olan, çevre sorunlarının bir parçası durumundaki hava kirliliği ile ilgili problem daha çok büyümeden ve mücadele imkanları kaybolmadan kısa dönemde alınması gerekli teknik, ekonomik v.b. gibi tedbirlerin alınması ve uygulanması, sorumlulara büyük sorumluluk yüklemektedir.

● Uzun dönemde bu ve bunun gibi problemlere çözüm çok yönlü planlama yaklaşımı içinde, toplum yararına sanayileşme, şehirleşme, arsa, konut v.b. gibi politikaların saptanması ve izlenmesi ile mümkündür. Bugünkü plan yapma ve uygulama olanakları meydana iken yalnız fiziki plan üretmekle çözüm bulunabileceğini zannetmek yanlıştır.

● Bütün sorunlarımıza çözüm ararken, tedbirler geliştirirken, sorunların iç ilişkilerini ve kökenlerini iyi belirleyerek, ekonomik gelişmemizi engellemeyecek, yabancı teknoloji ve insan gücüne ülkemizi pazar haline getirmeyecek, kendi gücümüze dayanan yaklaşımları benimsemeliyiz.

Yapı Üretiminde Kaynak İsrafı ve Dışa Bağımlılık Komisyon Raporu

Komisyon Üyeleri :

Önder TUNCEL / Aykut ÜLKÜTEKİN / Ahmet Berk BİRSEN

İnşaat yatırımları toplam yatırımlar içinde önemli bir yer tutmaktadır. Konunun önemini ortaya koyabilmek için yalnızca konut yapımına giden yatırımların 1. plan döneminde toplam yatırımların yüzde 22,3'ünü, ve 2. plan döneminde ise yüzde 20,2'sini teşkil ettiğini söylemek kanımızca yeterlidir.

Ayrıca inşaat sektörü plan hedeflerini aşan nadir sektörlerden biridir. 1. ve 2. plan dönemlerinde konut yatırımları planda öngörülen oranları yüzde 10 dolayında aşmıştır.

Diğer sektörlerde yapılan yatırımların da inşaatla ilişkili bölümlerini düşürsek toplam yatırımlar içinde yapı üretimine giden yatırımların oranının çok daha fazla olduğu açıktır.

Konut ve diğer yatırımların GSMH içindeki payları ise ortalama yüzde 3,1 ve yüzde 5,1 dolayındadır.

İlk iki plan döneminde kamu sektörü tarafından konut için 677 milyon 800 bin TL.lık yatırım projesi hazırlanmış; bunun 209 milyon TL. sı gerçekleştirilmiş ve 1972 yılı sonuna kadar da toplam 287 milyon 500 bin TL.lık bir yatırımın gerçekleştirileceği öngörülmüştür. Böylece ilk iki plan döneminden kalan projeler için 181 milyon 300 bin TL.lık bir kaynak ihtiyacı ÜBYKP'nına intikal etmiştir. Diğer taraftan ÜBYKP döneminde de konuta özel sektör ve kamu sektörü tarafından 44 milyar liralık yatırım yapılması öngörülmüştür, ki bu toplam yatırımların yüzde 15,7'sini teşkil etmektedir. Yine bu arada konut dışında diğer sektörlerde yapılan yatırımlar içinde binalara giden payı da düşürürsek inşaat sektörüne yatırılacak paranın ÜBYKP döneminde 60 milyar lirayı bulacağı anlaşılmaktadır.

ÜBYKP döneminde şehirleşme oranının artacağı ve yüzde 47'yi bulacağı ileri sürüldüğüne ve konuta yapılacak yatırımların yüzde 95 özel sektör tarafından yapılması öngörüldüğüne göre özellikle organize olmamış sermayeye tatlı kârlar getiren konut alanına yapılacak yatırımların plan hedeflerini aşması kolaylıkla beklenen bir sonuç olacaktır.

Türkiye ölçeğinde böylesine büyük kaynakların yatırıldığı yapı üretiminin ülkenin dışa bağımlı ve geri düzeydeki genel ekonomik yapısının izlerini taşıması kaçınılmazdır.

Çalışmamızda yapı üretimi konusunda derlenebilen nicel bilgilerin genel ekonomik yapıyla ilişkileri de gözönünde tutularak değerlendirilmesine çalışılmıştır.

Makro düzeyde verilen planlama kararlarının özellikle kamu kesimindeki yapı üretiminde görülen sonuçlarının incelenmesine bu çalışma içinde girilmiştir. Çalışmada makro düzeyde kararlar verildikten sonraki gelişmeler üzerinde durulmuştur. Belirli yerlerde, belirli büyüklükteki yapıların yapımına karar verilmesindeki irrasyonellik, kamu yapı politikasının ülkenin genel sosyal ve ekonomik gelişmesiyle rının ülkenin genel sosyal ve ekonomik gelişmesiyle tedir.

Şüphesiz böyle bir çalışma daha geniş zaman ve olanak isteyen bir çalışmadır. Toplanabilen bilgilerin sınırlılığı, bazı durumlarda global verilerle yetinilmesi karşısında bu çalışmanın önümüzdeki dönemlerde de sürdürülerek genişletilmesinde yarar bulduğumuzu belirtmek isteriz.

Ayrıca konunun gerek ülke sorunları gerek meslek sorunları içindeki önemi bunu gerekli kılmaktadır.

1. YAPI ÜRETİMİNDE DURUM

Ülkemizde yapı üretimi özel sektör ve kamu sektörü tarafından birlikte gerçekleştirilmektedir. Yapı üretimindeki kamu yatırımları genellikle uygulanan ihale sistemi nedeniyle dolaylı olarak gene özel sektör aracılığıyla yapılmaktadır. Ancak bazı devlet veya iktisadi devlet kuruluşları eliyle yaptırılan yatırımların projelerinin bazıları bu kuruluşlarca hazırlanmaktadır. Bu bakımdan yapı üretimini kamu ve özel kesimler için hem ayrı ayrı hem de birlikte incelemek zorunluluğu vardır.

Özel sektörün projesi ile, inşaatı ile ve yaptığı yatırım miktarı ile tamamen hakim olduğu yapı üretimi bölümü konut üretimidir. 1. plan döneminde toplam yatırımların yüzde 52,4'ü kamu, yüzde 47,6'sı özel; 2. plan döneminde toplam yatırımların yüzde 53,1'i kamu, yüzde 46,9'u özel sektör tarafından gerçekleştirilmiştir. Buna karşılık konut üretiminde toplam konut yatırımlarının 1. plan döneminde yüzde 19,03'ü kamu, yüzde 80,97'si özel ve 2. plan dönemin-

25, ve yüzde 6'sı 20 yaşındadır. Geriye kalan yüzde 60'ı yıkılmış ve yerine yenisi yapılmıştır. Bunlardan bir tanesi henüz 10 yaşındayken yenilenmiştir. Yine yaşlara göre gruplandırarsak; binaların yüzde 17'si 10-15 yaş arasında, yüzde 7'si 16-20 yaş arasında, yüzde 26'sı 21-25 yaş arasında yıkılıp yenilenmiştir.

Doğrusu hayli kısa bir ömür.

Bütün bunlar ülkemizde özellikle büyük kentlerde binaların cömertçe harcandığını göstermektedir. Özel çıkarlar açısından kârlı olabilen bu durum, ülke ekonomisi açısından önemli bir israf belirtisidir. Şehir yenilenmelerinin bilimsel yöntemlerle hazırlanacak olan ve emredici nitelikteki şehir planlarına uygun olarak yapılmaması bu israfı doğurmaktadır. Belediyelerce hangi gerekçelerle olduğu pek bilinmeden, hiç bir fizibilite çalışması yapılmadan alınan kat yükseltme kararları aslında karar alınan bölgelerde bulunan binaların 5-10 yılda tamamen yıkılıp yeniden yapılacağı demektir.

Kamu sektöründe de programlama aşamasında önemli ölçüde israfa yol açan tutumlar vardır. Bunların başlıcalarını özetle şöyle sıralayabiliriz:

i) Yabancı sermayeye verilen tavizler sonucu, bazen dış yardımlardaki bazı şartlar yüzünden, bazen de teknik geriliğimiz öne sürülerek yabancı firmalara fizibilite etüdleri, programlamalar yaptırılmaktadır. Bu şekilde, doğrudan döviz kaybı olmakta, ülke koşullarına uymayan programlamalar ortaya çıkmakta, kendi teknik elemanlarımız gizli ya da açık işsizliğe itilerek ya yurt dışına göçe ya da bürokratlaşmaya mahkum edilmektedir. Diğer taraftan yabancı firmalar tarafından hazırlanan fizibilite etüdleri, programlamalar arkasından yabancı teknolojiyi ve hatta yabancı müteahhit firmaları getirmektedir.

ii) Binaların rasyonel olabilmeleri için onları kullanacak kuruluşların ve bu kuruluşların örgütlenmelerinin de rasyonel olması gerekir. Halbuki ülkemizde pek çok kuruluş rasyonel örgütlenmeden yoksundur. Bu gerilik bina programlarına da yansımaktadır. Bazı büyük kamu kuruluşları küçük hacimlerde çalışırken, gerek örgüt gerekse iş hacmi olarak daha küçük kuruluşlar çok büyük hacimlere sahip olabilmektedirler. Bazı örgütlerde öyle bölge müdürlükleri vardır ki, örneğin o örgütün genel müdürlüğünden daha geniş tesislere sahiptir.

iii) Programlamada standartlaşmaya gidilmemektedir. Bu binalarda da standartlaşmayı önlemekte ve kaynak israfına sebep olmaktadır.

b) Daha önce de belirttiğimiz gibi inşaat alanındaki yatırımların konut bölümünde özel sektör yatırımları hakim durumdadır. Programlama safhasında görülen bu kesimin israfçı tutumu, projelendirmede de dikkati çekmektedir. Bu konuda sadece belirli bir noktadan projelendirme olgusuna bakıldığında TABLO II ile TABLO III'ün incelenmesi bazı örnekler vermektedir.

Bugünkü teknik olanaklarla yapılarda iki türlü taşıyıcı sistem, yığma ve karkas sistemler, kullanılır.

maktadır. Karkas binalar çelik, ahşap ve betonarme iskeletli olabilir, ancak ülkemizde çelik ve ahşap karkas bina, betonarme karkas bina sayısı ile karşılaştırıldığında ihmal edilebilir bir orandadır. Geniş açıklıklar olmadığı, deprem şartnamesinde hükümlere uyulduğu, fonksiyon elverdiği durumlarda yığma inşaat sistemi 4 kat kadar oldukça ekonomik sonuçlar vermektedir. (2) Yukarıdaki şartlara uygun bir yığma bina, aynı şartlardaki bir betonarme binaya oranla kabaca üçtebir daha ucuzdur. Buna göre 4 kata kadar olan binaların yığma yapılması gerekir sonucuna varılır.

Halbuki 1963-1971 yılları arasında ülkemizde yapılan binaların yalnızca yüzde 4,79'u beş veya daha fazla katlı olmasına karşılık, gene aynı yıllar içinde yapılan binaların yüzde 17,17'si betonarme olarak inşa edilmiştir. Bu oranların üç büyük ilimizde dağılımları ise şöyledir :

Ankara'da beş veya daha yukarı katlı bina oranı yüzde 28, betonarme bina oranı yüzde 32; İstanbul'da 5 veya daha yukarı katlı bina oranı yüzde 2,5 betonarme bina oranı yüzde 55; İzmir'de 5 veya daha fazla katlı bina oranı yüzde 12, betonarme bina oranı yüzde 34.

Bu karşılaştırmadan anlaşıldığına göre taşıyıcı sistemin seçilmesinde en fazla kaynak israfı İstanbul için sözkonusudur. İstanbul'da yapılan binaların yüzde 2,5 kadarının betonarme olması gerekirken bunun 20 katından fazlası yüzde 55'i betonarme olarak yapılmıştır. İstanbul'u İzmir izlemekte, Ankara'daki rakamların karşılaştırılmasından genellikle betonarmenin gerekli yerlerde kullanıldığı sonucuna varılabilmektedir.

Projelendirme aşamasında israfa yol açan tutumlar sadece bunlar değildir. Bu aşamada işletme masrafları düşünülmemekte, örneğin geniş pencere yüzeyleri bırakılmakta, ayrıca gelişmemiş yapı «endüstrisinin» aksaklıkları bu aşamada da etkin olmaktadır.

Belirtilen durumlar kamu sektörü bina yatırımlarının projelendirilmesinde de bulunmaktadır. Ayrıca bunlara ek olarak projelendirmede standardizasyon eksikliği, uygulama ve projelendirme arasındaki kopukluğu söyleyebiliriz. Projelerde dengeli bir standardizasyona gidilmemektedir. Çoğu kez standardizasyonla kâr mı zarar mı sağlandığı tartışma konusu olabilmektedir. Diğer taraftan uygulama ile projelendirme arasında gerekli koordinasyon sağlanamakta, bu yüzden pratik ve teorik çalışma diyebileceğimiz yapı üretiminin birbiriyle karşılıklı ilişkili iki aşaması arasında bağ sağlanması sadece bu işlerle uğraşan teknik elemanların yeteneklerine bırakılmaktadır.

c) Genel olarak yapım aşamasında da israf kaçınılmazdır. Özellikle konut üretiminde hem yapım hem de organizasyon yöntemleri ilkelidir. Denetleme örgütlerinin zayıflığı nitelikli bir üretimi güçleştirmektedir. Tüketici eğilimlerine karşılık vermek amacıyla «makyajı» yerinde ancak gerçek niteliği (dayanıklılık,

kullanışlılık gibi) düşük ve pahalı binalar üretilmektedir.

Kamu kesiminde inşaat maliyetleri yüksektir. İş programlamasındaki zayıflık, müteahhitlerle olan ilişkilerin kopukluğu, müteahhit firmaların düşük organizasyon düzeyleri genellikle ihale edilmiş inşaatların zamanından çok sonra ve ilk keşiflerinin çok üstünde bir maliyetle bitirilmesine sebep olmaktadır. Bütün inşaat yatırımları keşif bedellerini aşmaktadır. Yapılan bazı araştırmalarda ilk keşif bedelinin yüzde 400'üne varan maliyet artışları gösteren kamu inşaat yatırımları olduğu belirtilmektedir. Diğer taraftan 1940 yıllarında başlayıp halen bitirilmemiş olan inşaatların varlığı da aşırı olmakla birlikte açıklayıcı bir örnektir. Kuşkusuz yürürlükteki ihale sisteminde bu tür maliyet artışı ve süre uzamalarına yol açan nedenlerden biridir.

2. YAPI MALZEMESİ

Yapı malzemesi, hem kendisini üretmek için ülke kaynaklarının bir kısmının tüketilmesine yol açtığı hem de yapı üretiminde etkili bir oran tuttuğu için üzerinde önemle durulması gereken bir bölüm olmaktadır. Yapılan bazı hesaplamalarda yaklaşık olarak yapı maliyetlerinde malzemenin oranının yüzde 50 dolayında olduğu belirtilmektedir.

Bayındırlık Bakanlığı rayiçleri, yapı malzemesi katalogları ve teknik dergilerin eski ve yeni sayıları ile inşaat malzemesi üreten firmaların broşürlerinden yararlanarak yaptığımız araştırmada yurdumuzdaki yapı malzemesi cinslerinin 1959 - 1972 yılları arasında ortalama yüzde 420 artışı görülmüştür. (3)

Bu artış ilk bakışta teknolojik bir ilerlemeyi gösteren sevindirici bir olay olarak kabul edilebilir. Ancak biraz daha ayrıntılı bir inceleme bunun böyle olmadığını ortaya koymaktadır. Malzemelerdeki bu artışın değişik bölümlerdeki durumuna bakılacak olursa :

- i) Ana inşaat malzemelerinin cinslerinde bir artış olmamış, ancak bunların üretim miktarları artmıştır.
- ii) Duvar ve yer kaplama malzemeleri cinslerinde 7,7 katı bir artış görülmektedir.
- iii) Boya ve badana cinsleri 3,75 kat artmıştır.
- iv) Su ve buhar tecrit malzemeleri 6,5 kat,
- v) Isı ve ses tecrit malzemeleri 5 kat bir artış göstermiştir.

Bu dağılımlar bize artışın yapı üretiminin temelini teşkil eden ana inşaat malzemelerinde değil, «makyaj» malzemesi denilebilecek ikinci dönemdeki malzemelerde olduğunu açıklamaktadır.

Bu konuda üstünde durulması gereken bir önemli nokta da, patent, lisans ya da ham madde vb. yollarla dışarı bağımlı malzemelerin oldukça bol oluşudur. Ana inşaat malzemeleri dışında kalan malzemelerin yaklaşık olarak yüzde 67'sinin belirtilen yol-

lardan herhangi birisiyle dış firmalarla ilişkisi bulunmaktadır.

Dikkati çeken bir nokta yabancı firmalarla ilişkili yapı malzemesi üretiminin genellikle tüketim yönü ağır basan «makyaj» malzemelerinde görülmesidir. Yapı üretiminin temel malzemelerini teşkil eden ve önceleri ithalat yoluyla yurda getirilen malzemelerin önemle bir bölümü şimdi ülke içinde ve hiçbir yabancı firma ile ilişkili olmaksızın üretilmektedir.

Yapı malzemesi konusunda zaman zaman verilen yabancı uzman raporları, yapı malzemesi üretiminde dışa bağımlılık açısından konuya açıklık getirmektedir. Genellikle konut uzmanlar tarafından önerilen, yapı üretiminde ileri teknolojilerin kullanılması ancak bunun gerektirdiği malzeme vb. nin dışa bağımlı olarak sağlanmasıdır.

Örneğin 1951'lerde ülkemize gelen konuk ABD'li uzmanlar şunları söylemekteydiler : «Türkiye, çivi, demir ve musluk malzemesi ihtiyacının bir kısmını istihlal etmekte ve sac levhe, yağlı boya, porselen, sıhhi tesisat malzemesi ihtiyacının hemen hepsini ithal etmektedir... Şüphesiz Türkiye bu kategoriye dahil malzemenin pek çoğunu ithale devam edecektir... Fakat madeni levhalardan yapılan... Pencere doğraması imal edecek küçük çapta fabrikaların kurulması imkanları hususunda etüdlerde bulunulmalıdır.»

«Türkiyede bina inşaatında ciddi bir noksanlık da, esaslı inşaat malzemesi çeşitlerinin az oluşudur. Halen diğer memleketlerde geniş nisbette kullanılan fakat Türkiye'de tanınmayan... bir çok maddeler vardır.»

«Gerek karkas ve gerekse betonarme usullerinde çok büyük yenilikler mevcut olup bunların hiçbirisi Türkiye'de bilinmemektedir. Bunların memlekette revaç bulması hem tasarrufu sağlayacak hem de betonarme inşaatının gelişmesine geniş nisbette yardım edecektir.

Şantiye haricinde dökülmüş duvar panoları, dahili bölmeler, çatı panoları, döşeme kadrantları... Şantiye haricinde çok daha müsait şartlar altında hazırlan-dıklarından bu usul bütün diğer memleketlerde pek revaçtadır. Avrupa'da çatı makasları ve inşaat karkasları tamamen dışarıda hazırlanıp bilahare yerine takılmaktadır... Bir Hollandalı firma çok ince beton pencere kasaları (patent) yapmaktadır. Çok kit olan tahta yerine kullanılacak olan bu yapı aksamının hemen herkes tarafından büyük bir rağbet göreceği muhakkaktır. İstenilen açıklıklarla, evvelden hazırlanmış duvarların yerlerine konması ise Birleşik Amerika'da en son yeniliklerden biridir. Yine evvelden döküp hazırlanmış döşemelerle çatı bloklarını idrolik krikolar veya vinçlerle yerlerine yerleştirilmeleri bu meyandadır. Evvelden yapılmış beton borular çelik ve demir boruların yerine konmaktadır. Delikli sünger taşları, volkanik küller ve bunlara benzer maddelerle yükte hafif inşaat blokları yapılmaktadır.» (4)

Görüldüğü gibi o zamanlarda yeni belirmeğe başlayan bugün dahi önemli bir yaygınlığa ulaşmayan yapım teknikleri ve malzemeler yabancı konuklar tarafından Türkiye'ye daha 1950'lerde hararetle tavsiye olunmaktadır.

Şu satırlar da 1960'larda Türkiye'ye kısa süreli bir ziyarette bulunan bir Batı Almanyalı uzman raporundan alınmıştır :

«Almanya'da çelikten ve masraftan tasarruf etmek ve haddehanelerin yükünü azaltmak maksadıyla... Soğukta şekillendirilmiş dışı çeliği (dış tor çeliği) imal edilmektedir. Bu çelikte uç çengelinden sarfınazar edilebilir ki bu da çelikten tasarrufu ve işin sadeleştirilmesini temin etmektedir. Benim için bu husus Türkiye için önümüzdeki devre zarfında herhalde bahis konusu olmayacaktır... Benim kanaatimce Türkiye için bu yol ancak mezkur sahada tecrübe sahibi ecnebi bir firma ile doğrudan doğruya teşriki mesai edilerek mevzu bahis olabilir.

Aynı husus kaynaklanmış teçhizat hasırları için de mutebedir. Kanaatimce şimdilik sadece sanayi memleketlerinden ithali mevzu bahis olabilir.»

«Çekilerek sökülen ve çelikten mamul kalıp taşıyıcılarını imal etmenin ve kullanmanın Türkiye için de iktisadi olup olmadığını tetkik etmek muvaffık olurdu... Bu kalıp taşıyıcıları Almanya'da çok yerleşmiştir... Benim bildiğime göre bir patent... imtiyazına maliktirler. Belki Türkiye'de de lisansı temin edilmek suretiyle imal olunabilirler.» (5)

Görüldüğü gibi ana fikir, ülkenin kendi doğal kaynaklarının bütünüyle kullanılması değil yabancı kaynaklı malzeme ve teçhizatın «patent haklarına» «lisans haklarına» dikkat edilerek, kimi kez de ham madde ya da mamul madde yoluyla ithale dayanarak dışa bağımlı bir yapı üretiminin sürdürülmesidir.

SONUÇ :

Çalışmamızda sınırlı da olsa bazı tesbitler yapılarak yapı üretimindeki kaynak israfı ve dışa bağımlılık ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yukarıdaki açıklamaların ışığında sonuçta konuyu şöyle özetleyebiliriz :

1. Yurdumuzda yapı üretimi geri düzeyini ve dışa bağımlılığını korumaktadır. Özellikle konut üretimi ile özel kesimin en az organize olmuş kesimi uğraşmakta, toplum ölçeğinde emredici kesinlikte bir planlamanın da etkin olmamasının verdiği olanaklarla ilkel bir yap-sat düzeni işlemektedir.

2. Programlama, projelendirme ve yapım sırasındaki aşırı ve gereksiz tüketime dönük bir tutum hakimdir. İnşaat malzemelerinin durumu da bu görüşü doğrular nitelikte gözükmektedir. Yapay talepler yaratılarak gerçek talepler israfçı bir yöne sokulmaktadır.

3. Yabancı teknik hizmetin planlama, programlama aşamalarından başlayarak ülkedeki yapı üretiminin yönü üzerinde etkin olması bir yandan dışa ba-

ğımlılığı artırırken bir yandan da yerli teknik hizmetin geri düzeyde kalmasının nedeni olmaktadır.

4. Dışa açık ilişkiler sonucu, gelişmiş toplumların tüketim eğilimleri ülkemizde yerleştirilmek istenmekte, bu yolla yapay tüketim talepleri doğurulmaktadır. Eğitimimizdeki yabancı etkileri teknik eğitimin de bu doğrultuda yönlendirmesine sebep olmaktadır.

5. Etkili bir şehir planlama sürecinin olmaması ya da bir planlamanın uygulanmaması, kamu denetiminin etkin olmaması özellikle konut üretimini başıboş bırakmaktadır.

6. Bütün bu kaynak israflarının ve dışa bağımlılığın önlenmesi siyasal, ekonomik ve örgütsel tedbirler alınmasına bağlıdır. Özellikle yabancı teknik hizmet ithalinin ve bunun gereksiz aşırı tüketimi körukleyici yan tesirlerinin giderilmesi, konut alanında devletin toplu konut yapımına el atması, şehir planlarının emredici nitelikte ayrıntılı ve gerçekçi olarak hazırlanarak uygulanmasının sağlanması, kamu denetimindeki bürokratik düzenlemelerin değiştirilerek yapı üretimindeki kamu denetiminin etkin duruma sokulması, teknik eğitimde yurt gerçeklerine dönük, gerçekten bilimsel, özgür bir eğitim sisteminin uygulanması yapı üretiminde kaynak israfını ve dışa bağımlılığı önleyici belirli ilerlemeler getirecektir.

Ancak bütün bu gelişmelerin, ülkenin gerçek anlamda sanayileşmesi, dışa bağımlı ekonomik ilişkilerin giderilmesi ve bu temel değişmelerin ülkenin genel yapısındaki yansımalarının sağlanması ile birlikte gerçekleşebilecek gelişmeler olduğu açık bir gerçektir.

1) Bu örnekleme, Ankara, Bahçelievler'de 27 - 29 sokaklarla 31 - 32 ve 35. sokakların çevrelediği iki adadaki 30 parsel üzerinde yapılmıştır. Aslında konutların ilk iskân tarihi 1947'dir. Ancak 1944 deki hava fotoğraflarında konutlar inşa halinde görülmektedir. Biz o zamanki inşaat süresini şimdikiye nazaran çok uzun sayarak 1944 tarihini esas aldık. Yoksa binaların ömürleri 3'er yıl daha kısa olacaktır.

2) Prof. Dr. Ing. Wolfgang Triebel, Geleneksel Metodlar ile Rasyonel İnşaat, Ankara, 1963, s. 8 - 10

3) Burada yalnız yapı malzemelerinin cinslerindeki artış dikkate alınmıştır. Markalar, ebad ve çeşitlerdeki artışlar sayılmamıştır. Örneğin bütün «flexler» (PVC)li yer karosu adı altında bir cins olarak kabul edilmiştir.

4) Skidmore, Owings and Merrill, «Türkiye'de Yapı, İmar ve Mesken Konuları Hakkındaki Rapor», Washington - Ankara, 1951

5) Prof. Dr. Ing. E.H.B. Wedler, «Türkiye'de Büyük Bir Mesken İnşaatı Programının Tatbikiyle İlgili Yapı Malzemeleri ve Yapı Tarzları Davası», Berlin-Ankara, 1961

TABLO I — TÜRKİYE VE ÜÇ BÜYÜK ŞEHİRDE KONUT YAPILARININ YILLAR İÇİNDE YÜZÖLÇÜMLERİNE GÖRE DAĞILIMI

		— 49 (m ²)	50 — 74 (m ²)	75 — 99 (m ²)	100—119 (m ²)	120—149 (m ²)	150+ (m ²)
	Toplam	1785	3616	4072	2479	1702	671
1964	Ankara	404	754	1293	676	366	89
	İstanbul	339	761	500	200	298	50
	İzmir	78	336	330	243	178	55
	Toplam	2640	7293	9575	6507	4477	2122
1965	Ankara	80	554	1906	1822	1030	438
	İstanbul	668	2703	3414	2142	1345	635
	İzmir	223	440	495	309	486	229
	Toplam	2549	11691	15831	11143	6538	2463
1967	Ankara	71	545	2155	2170	1726	521
	İstanbul	398	3563	4246	3435	1566	502
	İzmir	28	301	604	662	457	292
	Toplam	3730	16449	19879	12711	7398	2743
1968	Ankara	90	993	2573	2193	1855	615
	İstanbul	853	5458	5172	3324	1533	432
	İzmir	62	491	948	776	605	382
	Toplam	4606	16540	20618	13941	7314	2736
1969	Ankara	49	824	2494	2836	1726	584
	İstanbul	782	4542	3957	2232	1170	403
	İzmir	91	627	1426	1136	551	357
	Toplam	3873	23083	22265	13036	7170	2162
1970	Ankara	22	888	1726	2157	1530	322
	İstanbul	850	5340	4752	2590	1181	474
	İzmir	122	747	1867	861	629	299
	Toplam	—	—	—	—	—	—
1971	Ankara	25	719	2286	2897	1850	526
	İstanbul	788	6146	5814	2553	1202	226
	İzmir	136	1057	1814	1189	649	236

KAYNAK :

- 1) Devlet İstatistik Enstitüsü İnşaat İstatistikleri 1963 — 1965, Ankara, 1969.
- 2) 1966 — 1971 yıllarına ait DİE yayınlanmamış inşaat istatistikleri sonuçları

TABLO II — TÜRKİYE VE ÜÇ BÜYÜK ŞEHİRDE TOPLAM YAPILAR İÇİNDE BETONARME YAPILARIN SAYISI

	TÜRKİYE		ANKARA		İSTANBUL		İZMİR	
	Toplam	Betonarme	Toplam	Betonarme	Toplam	Betonarme	Toplam	Betonarme
1963	45031	4925	2155	289	4768	1644	3607	512
1964	48781	5742	2285	405	4606	1621	3452	559
1965	60420	6850	3159	743	6034	2301	3790	682
1966	67650	8745	2246	606	4493	2494	1287	680
1967	64433	8925	1092	327	4610	2802	1004	602
1968	71364	11361	1362	564	6592	3530	2154	832
1969	74600	15305	1977	962	7406	4542	2067	920
1970	75503	20311	1567	893	8077	5347	2393	1384
1971	74471	17864	1377	784	8300	5820	2440	1381

KAYNAK :

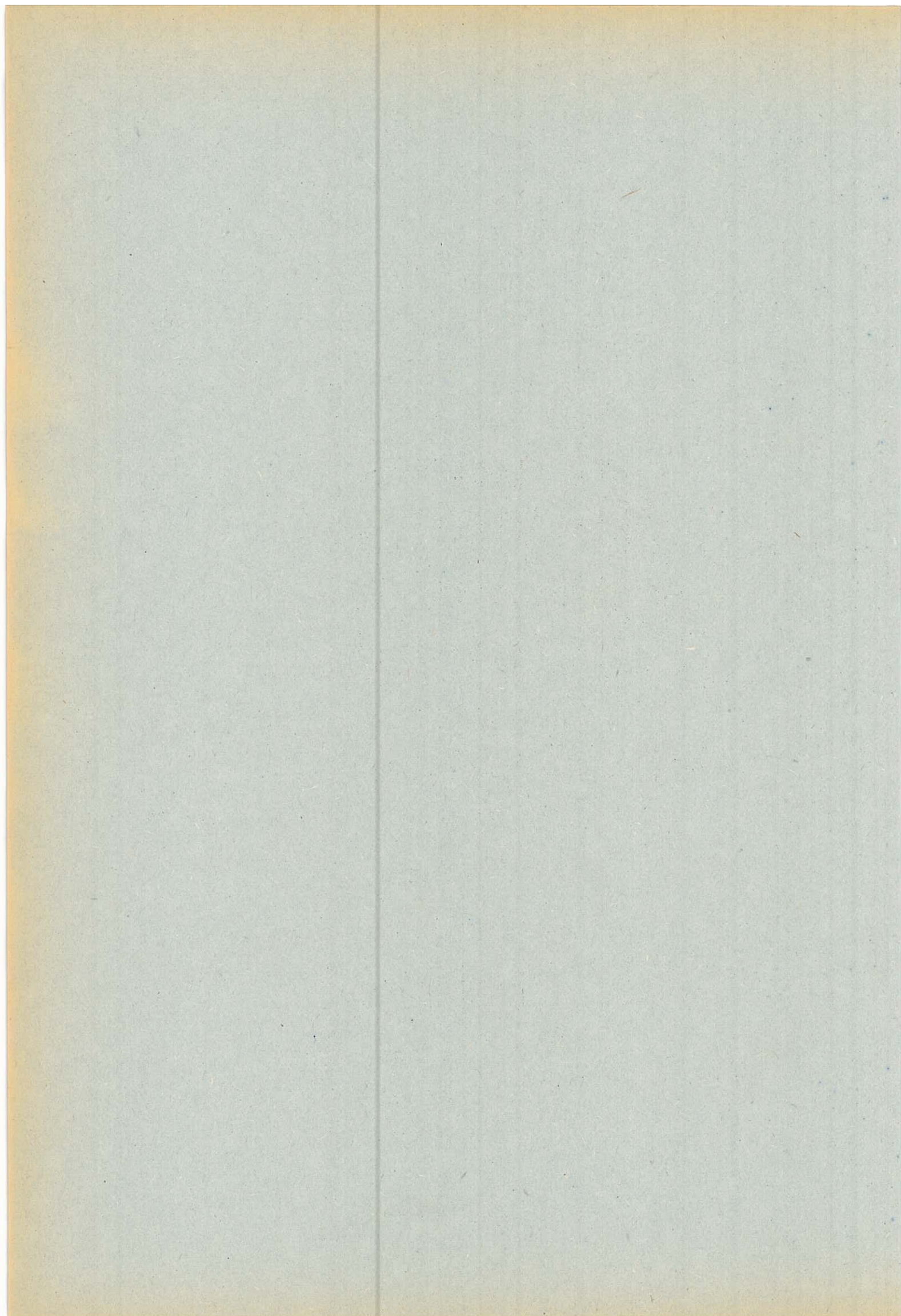
- 1) Devlet İstatistik Enstitüsü, İnşaat İstatistikleri 1963 — 1965, Ankara, 1969.
- 2) 1966 — 1971 yıllarına ait Devlet İstatistik Enstitüsü yayınlanmamış inşaat istatistikleri sonuçları

**TABLO III — TÜRKİYE VE ÜÇ BÜYÜK ŞEHİRDE YILLAR İTİBARIYLA
İNŞAAT RUHSATNAMELERİNİN KATLAR A GÖRE DAĞILIMI**

	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971
TÜRKİYE									
Toplam	45.031	48.781	60.420	67.650	64.433	71.364	74.600	75.503	74.471
1 — 4	43.304	47.229	58.235	65.201	61.488	68.076	70.348	70.280	69.855
5 +	1.427	1.552	2.185	2.449	2.945	3.288	4.252	5.223	4.616
Toplam	2.155	2.285	3.519	2.246	1.092	1.362	1.977	1.567	1.377
ANKARA									
1 — 4	1.906	1.974	2.953	1.678	627	816	1.276	198	653
5 +	249	311	566	568	465	546	701	769	724
Toplam	4.769	4.606	6.034	4.493	4.610	6.592	7.406	8.072	8.300
İSTANBUL									
1 — 4	3.898	3.751	4.923	3.298	3.052	4.925	5.256	5.665	6.374
5 +	871	855	1.111	1.195	1.558	1.667	2.150	2.407	1.926
Toplam	3.607	3.452	3.790	1.287	1.004	2.154	2.067	2.393	2.440
İZMİR									
1 — 4	3.457	3.303	3.575	1.062	722	1.845	1.729	1.908	1.920
5 +	150	149	215	225	282	309	338	485	520

KAYNAK :

- 1) Devlet İstatistik Enstitüsü, İnşaat İstatistikleri 1963 — 1965, Ankara 1969.
- 2) 1966 — 1971 yıllarına ait Devlet İstatistik Enstitüsü yayınlanmamış inşaat istatistikleri sonuçları.

Basın Bülteni

21.7.1972

YAPI ÜRETİMİ BAŞI BOŞ BIRAKILDIĞI SÜRECE, AĞIR CAN VE MAL KAYIPLARINA UĞRANILMASI KAÇINILMAZ BİR TEHLİKE OLARAK KALACAKTIR

Bugün Ankara, Abidinpaşa'da yapılmakta olan bir inşaat, dördüncü kat betonu dökülürken çökmüş ve 20'ye yakın kesin sayısı henüz tesbit edilemeyen inşaat işçisinin ölümüne sebep olmuştur.

Halen enkaz altından cesetlerin çıkarılmasına çalışılmaktadır.

Olay şehirlerimizde yapı üretimine hakim olan yap-sat düzeninin, önem verilmeyen kamu denetiminin kaçınılmaz bir sonucudur.

Her türlü teknik kural ve denetimden uzak olarak yürütülen inşaat işlerinin denetlenmesi, can sağlığı ve ulusal servet israfının önlenmesi uzun yıllardır ilgili meslek kuruluşlarının sürekli isteği olmuştur.

Uyarılar sonuç vermemekte, ilgililerin bu sorunlarla ilgilenmesi ancak münferit olaylar sırasında görülebilmektedir.

Kurulacağı söylenen yapı polisinin gerçekleştirememesi bir yana, şehirlerimizde yürütülmekte olan yapı faaliyetinin üzerindeki denetleme her geçen gün daha da zayıflamaktadır.

Fenni sorumluluk kurumu ciddi bir şekilde uygulanmamakta, sadece belli formalitelerin yerine getirilmesi için gereken bir zorlama olarak kabul edilmektedir. Teknik elemanlar yapı uygulaması içinde görevini yapan kişiler olarak değil, gerekli formalitelerin yerine getirilmesi için imza atan kişiler olarak kabul ettirilmeğe çalışılmaktadır.

Şehirlerimizdeki yapı üretimi bu başı boş durumunu sürdürdüğü müddetçe yeni binaların çökmesi, önemli bir deprem vukuunda ağır can ve mal kayıplarına uğranılması kaçınılmaz bir tehlike olarak kalacaktır.

**MİMARLAR ODASI
ANKARA ŞUBESİ**

1000 - 000
1000 - 000

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.
1900

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.
1900

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.
1900

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.
1900

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.
1900

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.
1900

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.
1900

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.
1900

Basın Bülteni

20.2.1972

ANKARA BELEDİYESİ PLANSIZ UYGULAMAYI TEŞVİK EDİYOR

10 Şubat 1972 tarihli ve 14095 sayılı T.C. Resmi Gazetede «Kızılay Meydanında Yeraltı Geçidi ve Çarşı İnşaatı» ile ilgili ihale ilanı sessiz sedasız çıkıverdi. Keşif bedeli 26 milyona yaklaşan ve kapalı zarf usulü ile eksiltmeye konmuş olan bu ihale önemli usulsüzlükler ve plansız uygulamayı teşvik edici nitelikler taşımaktadır.

Ankara Belediye Başkanının kişisel uğraşları ile, konu Bayındırlık Bakanlığına getirilmiş ve Bakanlık, 20 dükkân, 1 mağaza, 1 gazino, 1 sergi salonundan meydana gelen ve Kızılay Meydanında 5 yerden inilip çıkılan ve 50000 m²'den fazla yer tutan bu projeyi hazırlamıştır.

Bu proje ihaleye çıkartılmadan önce bizzat Belediye Başkanı Sayın Ekrem Barlas tarafından res'en «İmar Heyeti»ne getirilmiş, fakat proje bazı önemli eksiklikler taşıması yüzünden 19.12.1969 tarihinde reddedilmiş ve durum İmar ve İskân Bakanlığına iletilmiştir.

İmar ve İskân Bakanlığı da projenin yapılacağı öngörülen Ankara Metrosu, şehrin motorlu ve yaya ulaşımı ile bağlantılarının etüdü yapılmadan kabul edilemeyeceğini söylemiş ve 22.5.1970 tarihli yazı ile reddetmiştir.

Bir Yıllık bir sessizlikten sonra Belediye Başkanı Sayın Ekrem Barlas, Bayındırlık Bakanlığına hazırlattığı ve üzerinde önemli notlar bulunan projeyi, imar planına uygunsuzluğuna rağmen 10 Şubat 1972'de ihaleye çıkarmıştır. Bayındırlık Bakanlığında hazırlanan projenin üzerine hazırlayanlar tarafından şu önemli notlar yazılmıştır.

1 — Bu proje geçerli değildir.

2 — Bu projenin geçerli olabilmesi için trafik uzmanlarının oluşturacağı bir kurul tarafından etüd edilmesi gerekir.

3 — Bu proje, üst geçit, metro, alt geçit ve yakın çevresi ile olan ilişkileri testedilmeden uygulanamaz.

Ayrıca bu konuda bugün halen geçerli olan kanunlarımıza göre ihaleye çıkarılan bir yapı ya da yerin imar planında o maksada ayrılmış olması gereklidir ve yapılacak her türlü yapı ruhsata tabidir. İmar planında bu kullanım belirtilmediği gibi, bu projenin bu hali ile ruhsat alabilme olanağı da yoktur. Çünkü projede ısıtma mahalli ile ısıtma bacasının nereden çıkacağı gösterilmemiştir. Ayrıca, gerek projeye düşülen notlar, gerekse İmar İdare Heyetinin ve İmar ve İskân Bakanlığının isteği metro ile bağlantı, üst geçit, yaya ve metrolu trafik ilişkisi gibi etüdler yapılmamıştır.

Bundan başka maliyeti arttırıcı etkileri çok olan sel taşmaları ve yer altı suyu ile ilgili sondaj ve etüdler de yapılmamıştır.

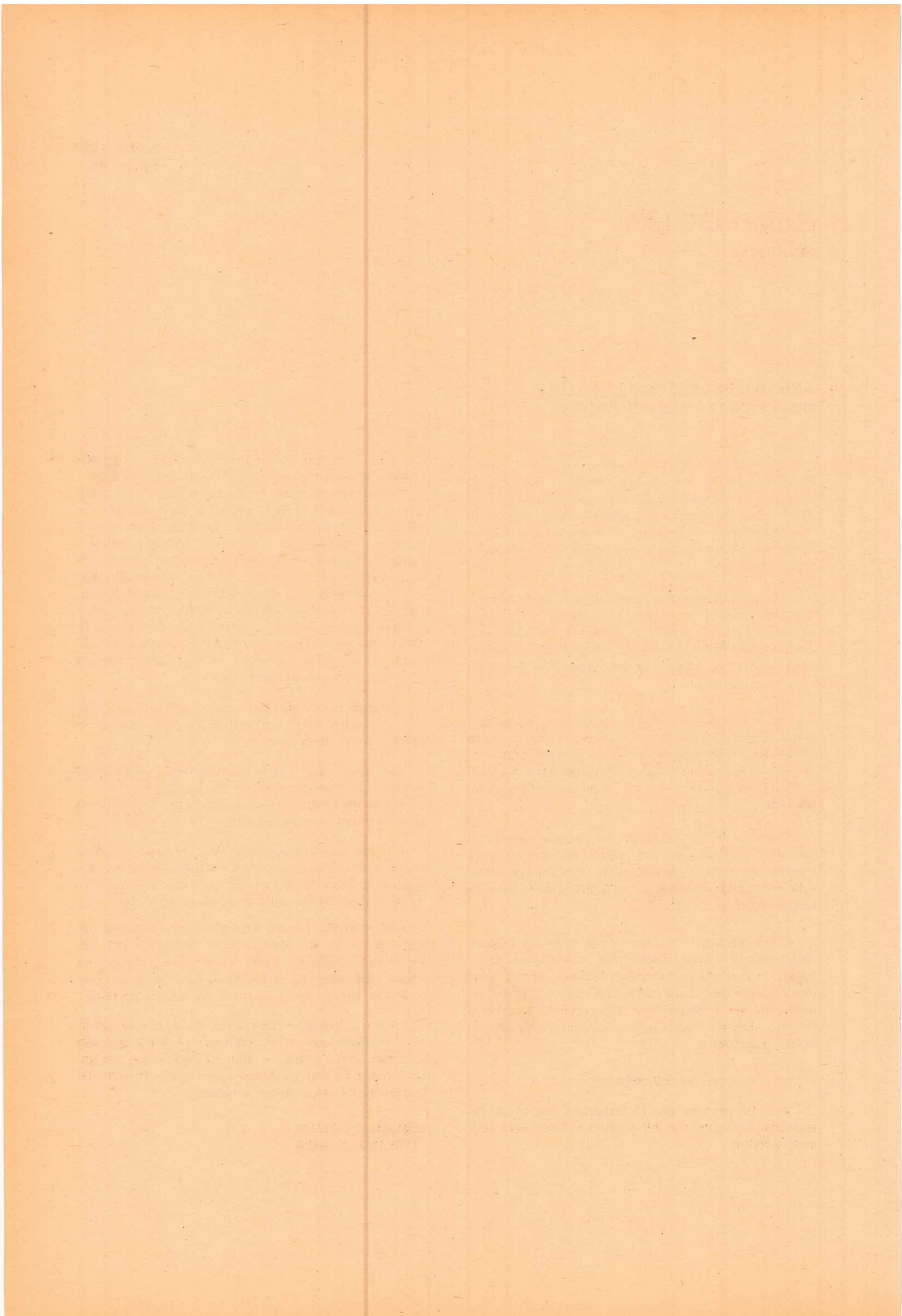
Bu proje bu haliyle uygulamaya sokulduğunda sonrası için önemli sorunlar çıkaracağı gibi 26 milyonluk ihale bedelli proje uygulandıktan sonra rahatlıkla 40 milyonu geçebilecektir.

Ayrıca Belediyenin bugün bu projeye ayırmış ya da ayırabileceği parası da yoktur. Ayrıca bu projeye İmar İdare Heyeti, İmar ve İskân Bakanlığı ve Ankara Nazım Plan Bürosu da karşı çıkmıştır.

Bu etüdsüz, plansız gösterişçi yatırımlardan ülkemizin her yıl uğradığı zararlar milyarları bulmaktadır. Bütçe açığının düşük ve orta gelir gruplarına konan ağır vergilerle karşılanmaya çalışıldığı şu günlerde bu tip sorumsuz yatırımlara son verilmelidir.

Ankara Belediye Başkanının bu kanunsuz, usulsüz ve planlamaya karşı tutumunu ve ilerde doğacak zararları kamu oyuna ve ilgililere açıklamayı bir görev biliyor ve Ankara Valisi Sayın Şerif Tüten'i bu ihaleyi durdurmaya davet ediyoruz.

MİMARLAR ODASI
ANKARA ŞUBESİ

Basın Bülteni

30.6.1972

KIZILAY MEYDANINDAKİ GEÇİT ÇARŞI İNŞAATI DURDURULMALIDIR

Mimarlar Odası Ankara Şubesi 20 Şubat 1972 günü düzenlediği bir basın toplantısında, ilgili Bakanlık ve Kuruluşların karşı çıkmasına rağmen Ankara Belediyesi tarafından ihaleye çıkarılan Kızılay Meydanı Yeraltı Geçit ve Çarşısının gereksizliğini, usulsüzlüğünü, bilim ve tekniğe aykırılığını belirtmiş ve ilgililerin bu ihaleyi durdurmalarını, plansız ve keyfi gösterişçi yatırım örneği bu uygulamayı önlemelerini istemişti.

YETKİLİ BAKANLIK VE KURULUŞLARIN GEREKSİZLİĞİNDE BİRLEŞTİĞİ YERALTI GEÇİTİNDE BELEDİYE ISRAR EDİYOR

28 Nisan 1972 günü İmar ve İskân Bakanlığında; İçişleri, Bayındırlık, Ulaştırma, İmar ve İskân Bakanlıkları, Sıkı Yönetim ve Ankara Belediyesi uzmanlarının katıldığı bir toplantıda yeraltı geçidi konusu yeniden tartışıldı. Toplantıda Ankara Belediyesi dışındaki bütün bakanlık ve kuruluşların uzmanları Kızılay meydanında yapılacak bir yaya alt geçidinin gereksizliğinde birleşmişler ve bu girişimin durdurulmasını istemişlerdir.

Bütün yetkili kuruluş ve kişilerin görüşlerinin olumsuz yönde olması Ankara Belediyesini giriştiği bu gösterişçi yatırım çabasından döndürememiştir.

Her türlü bilimsel ve teknik gereksizliğe, her türlü usulsüzlüğe rağmen bugünlerde yapımına başlanmak üzere olan Kızılay Meydanı Yeraltı Geçidi ve Çarşısı konusundaki görüşümüzü bir kere daha açıklıyor ve sorumluluk duyan kişi ve kuruluşları bu keyfi yatırımı durdurmaya halkın milyonlarca lirasının hiç bir yarar sağlamıyacak gösterişçi yatırımlarla tüketilmesini önlemeye çağırıyoruz.

ŞEHİR VE ŞEHİRDEKİ ULAŞIM SORUNU BİR BÜTÜNDÜR, BÜTÜN ŞEHİR DÜŞÜNÜLMESİZİN YAPILACAK MEVZİİ ÇÖZÜMLER SORUMLARI ÇÖZMEZ, ARTTIRIR

Bir süredir Kızılay'da yapılması tasarlanan «Kızılay Gökdeleni» «Yeraltı Geçidi ve Çarşısı», Metro İstasyonu, «Güven Parkı Altına Otopark», «Üst Geçit» gibi çözümler zaman zaman Belediye ilgililerince ortaya atılmıştır.

Bu tasarılar Ankara'nın önemli merkez niteliğini taşıyan bir noktada 5-6 bin m² lik bir alanda yoğunlaşmaktadır. Bu durum yaratılan problemin önemini, karmaşıklığını, getirilebilecek çözümlerin çeşitliliğini ortaya koymaktadır.

Kızılay merkezi, Ankara şehrinin bütününden tecrit edilerek ele alınamaz. Ankara'nın tüm bir planlaması, programlaması yapılmadan, ve bu planlama içinde Kızılay'ın gelecekteki yoğunluğu, arazi kullanışı, ulaşım özellikleri açısından kararlar verilmeden şehrin bu noktasında getirilmesi tasarlanan geçit-çarşı, metro istasyonu, otopark, katlı geçit gibi çözümlerin yapılıp yapılmıyacağı, yapılacaksa fiziksel boyutlarının, kapasitelerinin neler olacağı bilinemez.

Ankara şehri bütünü içinde planlama yapılmadan, taşının tipi -güzergâh- otopark -metro istasyonu- alt - üst geçit - ve çarşı gibi konularda keyfi kabuller yapılarak getirilen çözümler tümü ile gereksiz ve yanlış. Böyle tutarsız uygulamalar bugün hiç bir sorunu çözemiyeceği gibi gelecekte doğacak sorunların giderilmesi için getirilecek çözümlerin gerçekleştirilmesini de zorlaştıracaktır.

KIZILAY MEYDANINDA YAPILACAK GEÇİT - ÇARŞI İÇİN TEK GEREKÇE YAYLA TRAFİĞİNİ KOLAYLAŞTIRMAK OLABİLİR. FAKAT BUGÜN KIZILAY MEYDANINDA BİR YAYA GEÇİDİ SORUNU YOKTUR VE GEÇİT - ÇARŞI YAYA TRAFİĞİNE EK GÜÇLÜKLER GETİRECEKTİR.

Dünyadaki diğer örneklerle karşılaştırıldığında Kızılay alanındaki yaya geçidinin bugün yeterli olduğu ve araç trafiği düzeni bugünkü biçimini sürdürdüğüce meydanda bir yaya trafiği sorunu olmadığı görülecektir. Bugün kavşakta yaya trafiği araç trafiğine paralel olarak çözülmektedir.

Yaya geçitlerinin kapasitesi büyük ölçüde geçit genişliğine ve geçitteki düzene bağlıdır. Bu yönden sağlanabilecek tedbirlerle kapasitenin bir kaç kat artırılması çok kolaydır ve hiç bir yatırım gerektirmeyecektir.

Kızılay alanında bir trafik sorunu varsa ve sorunun köklü inşai çözümlerle giderilmesi gerekiyorsa bu, yaya trafiğinden önce araç trafiği yüzünden olabilir. Böyle bir karara varılmadığı sürece, araçların kırmızı ışıkta durma sürelerini yayalar için geçiş süresi olarak kullanmak, yaya trafini araç trafiğine paralel olarak çözmek en akılcı ve ucuz bir çözüm yolu olmaktadır.

Yapılması tasarlanan geçit - çarşı yayalara hiç bir kolaylık sağlamıyacaktır. Genellikle yayalar

merdiven inip çıkmaktansa bir süre beklemeyi ve hem zemin geçidi kullanmayı tercih etmektedirler.

Geçit - çarşı kavşak çevresinde özellikle çıkış noktalarında bir ek yaya trafiği doğuracaktır. Bu ek yaya trafiğinin şimdikinden daha geniş yaya kaldırımlarına ihtiyacı olacaktır. Oysa, geçit - çarşı projesinin uygulanması ile bugünkü yaya alanı daha da azalmaktadır.

Bu konular gözlemsel bir uzman değerlendirmesi ile her zaman tespit edilebileceği gibi kapasite hesapları ve sayımlarla da doğrulanabilir.

İstanbul'da yapılmış bulunan Karaköy çarşı - geçidinin trafiğe olumsuz etkisi ve şimdi bu çarşı üstüne yeni bir araç üst geçidinin yapımının düşünülmesi plansız, mevzii çözüm getirdiği sanılan uygulama sonuçlarının bir örneğidir. Kızılay alanında yapımında ısrar edilen geçit - çarşı da gerçekleştirildiğinde kısa süre içinde yeni sorunlar doğuracak ve Kızılay alanında sürekli değişikliklerin, yeni inşaatların yapılması kanılmaz olacaktır.

Bütün sakıncaları ve aciliyet yokluğu göz önüne alınarak, şehir mimarisi insan/araç hareket hacmi yönünden sayılı noktalardan biri olan Kızılay'da, tutarlı ve başarılı bir planlama yapma fırsatının bu geçit - çarşı yüzünden kaçırılması büyük bir kayıptır.

KIZILAY MEYDANININ YAZ - BOZ TAHTASI HALİNE GETİRİLMESİ ÖNLENMELİDİR : ANKARA'NIN SU, YOL, KANALİZASYON GİBİ HER GÜN ARTAN HAYATİ İHTİYAÇLARI KARŞILANAMAZKEN, BÜTÜN SORUMLU VE İLGİLİ KURULUŞLARIN YAPILMASINA KARŞI ÇIKTIĞI, ÜLKEMİZİN SINIRLI MALİ KAYNAKLARININ SORUMSUZCA TÜKETİLECEĞİ, KEYFİ, GÖSTERİŞÇİ YATIRIMLARIN YENİ BİR ÖRNEĞİNDEN BAŞKA BİR ŞEY OLMAYAN BU GEÇİT - ÇARŞI UYGULAMASININ DURDURULMASINI, GEREKSİZ ZAMAN, PARA VE EMEK SARFININ ÖNLENMESİNİ, KAMU OYUNA VE İLGİLİLERE BİR DEFA DAHA DUYURURUZ.

**MİMARLAR ODASI
ANKARA ŞUBESİ**

Üyelerle İlgili Bilgiler

1. 1972 yılında Şübemiz kaydolan üyeler (200)
2. Kayıtları İstanbul Şubesinde devrolan üyeler (200.1)
3. Kayıtları İzmir Şubesinde devrolan üyeler (200.1)
4. Üyelerimizin illere göre dağılışı (205.1)
5. Ankara belge uygulaması ile ilgili karşılaştırmalı bilgiler (213)

1870-1871

1872-1873
1874-1875
1876-1877
1878-1879
1880-1881

Kod No : 200

Konu : 1972 YILINDA ŞUBEMİZE KAYDOLAN ÜYELER
(15 Aralık 1972 gününe göre)

SİCİL No :	ADI SOYADI	SİCİL No :	ADI SOYADI
4101	Memiş Akın	4194	Mehmet Büyükkız
4102	Muhsin Maden	4195	Eli Bitargil
4105	Ferruh Bülent Bingöl	4198	Arslan Ayhan Cigal
4106	Mehmet Deniz	4199	Ali Sahip
4107	Ayşe Moğultay	4207	Lemi Ayatar
4112	Sibel Altinyuva	4211	Mehmet Hayri Şaf
4113	Ali İlgen	4212	Mehmet Kasım Altingül
4117	Nevzat Uçaroğlu	4213	Sevgi Alptekin
4122	Cansen Sönmez	4215	Yalçın Gürel
4123	İhsan Tutum	4219	Zekvan Boren
4124	Erdal Tandiroğlu	4220	Selâhattin Algan
4129	Faruk Malhan	4221	Ahmet Nuri Ofluoğlu
4130	Ü. Berna Basatemur	4225	Çoşkun Güneştepe
4131	Ünsal Burdurlu	4226	Mehmet Dülger
4132	Pars Akın	4227	Halûk Turgay
4133	Işık Kumbaroğlu	4231	Rafet Çebi
4134	M. Ergin Nural	4232	Merih Karaaslan
4135	Ahmet Üstünbaş	4233	Recep Ali Kumbasar
4136	Eyüp Temeltaş	4234	H. İlhan Arslan
4137	Fethi Ceyhan	4236	Asıf Kadioğlu
4138	Müjdat Kadri Atabaş	4240	M. Mikat Salih
4139	Taner Akdoğan	4241	Muhsin Başak
4143	Çınar Atay	4242	Birsan Emiroğlu
4144	Ç. Mine Kutkan	4243	Tuncer Güler
4145	Savaş Basatemur	4244	Keriman Sadullahoğlu
4146	Selçuk Yener	4245	Sinan Uludağ
4147	Leylâ Akaydın	4246	Tekin Şenel
4148	Ayşe Sicimoğlu	4247	Metin Gündüz
4149	M. Metin Demiray	4248	Aykut Aktolunay
4150	Ö. Faruk Özbek	4249	Osman Fatih Aker
4151	Fatih Ergökmen	4250	Zeki Tan
4152	Emrullah Karaman	4251	T. İlhan Akyel
4153	Mehmet Danışman	4252	Ayşe Z. Biçer
4154	Ümit Bilge	4253	Salih Erboru
4155	S. Oktay Özusu	4254	Zafer Doğan
4156	Necdet Sokulgan	4255	Feyyaz Vanlı
4157	Mustafa Ali Çelik	4256	Mustafa Kemal Gürtekin
4161	Mehmet Hakkı Akalp	4264	Muzaffer Noyan
4162	Rengin Çakman	4265	Aysu Engin Karadeniz
4163	Levent Gövengiz	4266	Deniz Özlesen
4164	Turan Barlas	4267	Yavuz Acun
4169	Basri Beyaz	4268	Mesut Erbayraktar
4171	Nevin Çekirge	4270	Adnan Cebeci
4172	Fikret Baytöre	4271	Suphi Binici
4174	Naci Selçuk	4272	İsmet Özçelik
4177	Aziz Denli	4273	Ruşen Taşan
4178	Murat Yegül	4274	Faik Arseven
4179	Sacide Karabey	4275	Nedim Nakiboğlu
4180	Gündüz Barlas	4276	Tansu Torun
4181	Eser Ceyhan	4277	Lemi Hüntük
4184	Mehmet Suavi Akansel	4278	Erdal Tetik
4190	Süleyman Koyuncu	4279	Enis Manguoğlu
4193	Ahmet Akpınar	4280	Nazmiye Koyuncu

4281 Azmiye Çelik
4282 Nur Fersan
4283 Nihal Çetintürk
4284 Cengiz Balkan
4285 Nezih Doğan Bermek
4286 İ. Hakkı Özel
4287 M. Metin Erson
4288 Mehmet Arıkan
4295 Hasan Çeliker
4296 Özcan Görmüş
4297 Tuncer Över
4298 Salih Taş
4299 M. Celâl Toptancı
4300 Sevinç Şahin
4301 Cemil Öztürk
4302 Güzin Boğa
4303 Münir Duygun
4304 Fatma Kandemir
4305 Ahmet Us
4306 İlker Özer
4307 Necdet Çetintaş
4335 M. Yaşar Uğurgel
4336 Sabiha Torun
4337 Gülsel Macit
4338 Muammer Yüksel
4339 A. Uğur Değirmencioğlu
4340 Murat Munar
4341 Hüseyin Murat Uzman
4342 Metin Dönmez
4343 Ahmet Bilgin
4344 Saadet Ödülküoğlu
4359 Erol Türktaş
4360 İ. Fikret Gözümlü
4361 Selçuk Köktekin
4362 Muzaffer Özkan
4363 Taner İdikat
4364 Mustafa Temiz
4365 Olcay Türkân Sarıkaya
4447 Emel Öner
4448 Güler Esin
4449 Gülnihal Koçdağ
4450 Cemile Kebabcioğlu
4451 Saliha Sayın
4452 Azize Koloğlu
4453 Yahnüye Kışioğlu
4454 Oğuz Yener
4455 F.Figen Kalaycioğlu
4456 M. Emin Öktemgil
4457 N. Kâzım Yetkinşekerci
4458 Mehmet Arif Gözlüklü
4459 Halil İbrahim Öz
4460 Yaşar Kanmaz
4461 Esat Torun
4462 Murat Özlen
4471 Taner Gençel
4472 Affan Yatman

4473 Nesrin Erdem
4474 Erol Ünsal
4475 Mustafa Kılıç
4476 Zeki Erdoğan
4477 H. Sabri Temizsoy
4478 Sevim Arısoy
4479 Hakkı Kahvecioğlu
4480 Mustafa Halûk Derman
4481 Necdet Sarıcalı
4482 Mehmet Şenol
4483 Aynur Ayhan
4484 Atilla Bilen
4485 İlhan Öztürk
4486 Ali Tunçsav
4487 Kürşad Özgen
4488 Altan Ersoy
4489 Ahmet Cemâl Ulusoy
4490 Atakan Karadağlar
4501 Ömür Derin
4502 Gürler Akdora
4503 Bingör Beriat
4504 Emel Oruç
4505 Tülin Öç
4506 Kâzım Kırkağaçhoğlu
4507 Mutlu Ülkü
4508 Mustafa Özger
4509 Fatma Arsava
4510 Feride Yoğurtcuoğlu
4511 Hüseyin Dündar
4512 Mustafa Ersayın
4513 Esin Atakan
4514 Ayper Arca
4515 Abdurrahman Buzlu
4516 Armağan Kamışlı
4517 Fikret Sakaoğlu
4518 A. Okan Birant
4520 Hüseyin Yurtsever
4521 Ali İhsan Boyracı
4522 Renin Türe
4523 Ferit Özdemir
4524 Aysen Emre
4525 Zeynel Yeltekin
4526 Fidan Füsün Melek
4527 Perihan Sezginer
4528 Nilüfer Ersayın
4529 Ahmet Şükrü Durukan
4530 Ahmet Ayhan
4531 Hülya Uysal
4532 Atilla Uysal
4533 Yılmaz Helvacioğlu
4534 M. Gündüz Ünlü
4535 Zafer Babacan
4536 Kubilâ Delme
4537 Tarhan Eşkıoğlu
4538 Şerafettin Uygun
4539 Kâmil Onur Uluğ
4540 Korhan Üçoklar

4541 Ali Orhan İnan
4542 Osman Nalbant
4543 Erdal Köprülü
4544 Çetin Akınal
4545 Betül Şehirlioğlu
4546 Beyhan Özyürek
4547 Aytemur Gürtürk
4548 Ülker Türkmen
4549 Mustafa Doğan
4550 Mehmet S. Mehmetbeyoğlu
4570 Erol Özder
4588 Deniz Akdere
4626 Faik Z. İmamoğlu
4627 Salim Aynacı
4628 Meral Doğan
4629 Yıldırım Göçükoğlu
4630 Hüseyin Sözbaş
4631 Nurhan Şerifoğlu
4632 Nüket Ünsal
4633 Gülay Özkara
4634 Sait Taha Aksoy
4635 Murat Yıldırım
4636 Sevgi Özbaşı
4637 Coşkun Beyazıt
4638 Cercis Gülenç
4639 Orhan Murat Karal
4640 Fuat Erdinç
4641 Hamide Süalp
4642 Tolgahan Erol Özmen
4643 Gürkan Ergül
4644 Münir Havaioğlu
4645 Mehmet Lütfi İnce
4646 Betül Şerefnur Cengiz
4647 Nagihan Yüce
4648 Şahin Okay
4649 Feridun Karamolla
4650 Lütfi Aslan
4651 Faysal Sarıdoğan
4652 Bilge Batur
4653 Necdet Akın
4654 Kâmil Erginöz
4655 Selâhattin İlbey
4656 İdris Kırmızı
4657 Mehmet Lârcın
4658 Ali İsoğ
4659 İlyas Çavuş
4660 Fatih Çetiner
4661 Tacettin Yılmaz
4662 Cafer Kınalı
4663 Savaş Şendur
4664 Yalçın Taylan
4665 Ersen Aktan
4666 Mete Akın
4668 Hülya Besim
4669 O. Serdar Arıkan
4670 Gökalep Ülkücü
4671 Murat Güralp
4672 Nursel Özbay

4673 Recep Çetin
4674 Sâkin Tapan
4675 Kaya Tunali
4676 Turan Karaali
4677 Zeki Özdağ
4678 H. Sönmez Moral
4679 Selçuk Yolalan
4680 Korkut Boran
4681 Yavuz Günel
4682 M. Tungay Şimşekkan
4683 A. Olcay Demirelli
4684 Mustafa Evdiren
4685 Berkman Soygüden
4686 Önder Baykal
4687 Nizamettin Akın
4688 Mehmet Tanrıvere
4689 Tuna Büyükkarakas
4690 Nazmi Öcal
4691 Halûk Tazebay
4692 Atiye Taşpınar
4693 Gülâş Alper
4694 Vural Atasav
4695 Hüsnü İsmet Tanır
4696 Salih Karahasanoğlu
4697 Erdal Rıza Çelikel
4699 Neslihan Günay
4700 Öztan Ecevit
4800 Kemâl Küçükcan
4851 İsmet Özveren
4852 Yavuz Cengiz
4853 Cavit Türköz
4854 Rıza Nuri Nalbantoğlu
4855 Uğur Karamanoğlu
4856 Hasan Topal
4857 M. Tekin İmir
4858 Serdar Türkoğlu
4859 Mehmet Arslan
4860 Yavuz Narin
4861 Faik Mert
4862 Nurettin Çelikal
4863 Ahmet Necati Şatiroğlu
4864 Mural Laleci
4865 Mehmet Göze
4866 Fatma Demir
4867 Tamay İzmir
4868 Muazzez Çakmak
4869 Erhan Erdoğan
4870 Neriman Çepni
4912 Zafer Özdemir
4921 Mahmut Yılmaz
4922 Birtanır Şatiroğlu
4923 Tahir Aygicek
4924 Erdener Erten
4925 Hüseyin Erürker
4926 Erdal Tuncer
4927 Vedat Kalaycioğlu
4928 Ulya Koşar
4929 H. Hamdi Özcan
4930 Sami Bekâr

4931 Sule Öz
 4932 Kemâl Akaydın
 4933 Başar Dinekli
 4934 Cengiz Kartal
 4935 Ali Doğan Gürün
 4936 İlyas Doğan
 4937 Hüseyin Ulukanlı
 4938 Zihni Efeoğlu
 4939 Uğur Atalay
 4940 Abdullah Şahin İnce
 4941 Nuran Tanrıku
 4942 İdris Özkan
 4943 Turan Karasu
 4944 Muzaffer Kemâl Dört Yol
 4945 Eser Sökmen
 4946 Cemâl Özgür
 4947 Ahmet Epikman
 4948 Yaşar Uğur
 4949 Turhan Kayasü
 4950 Mesut Özdeniz
 4951 Bayram Turan Özdemir
 4952 Yüksel Çetinkale
 4953 M. Mustafa Oğuz
 4954 M. Recai Gözüpek
 4955 Arslan Abdülkadir Tolga
 4956 Altan Tarhan
 4957 Ufuk Tarhan
 4958 Taylan Dericioğlu
 4959 Doğan Kalkancı
 4960 Atilla Meroğlu
 4961 Emine Altıntaş
 4962 İbrahim Canbulut
 4963 Yücel Altuğ
 4964 Cemâl Çakran
 4965 Selçuk Arkan
 4966 Can Eryümlü
 4967 M. Osman Uluer
 4968 Ergun Yavuzkurt
 4969 Mehmet Manavoğlu
 4970 İsmet Kızılduman
 4971 Mehmet Işık
 4972 Lütfü Savaş
 4973 Ülker Orhan
 4974 M. Bülent Önen
 4975 Hulusi Gönül
 4976 Hüsnü Cemâl Ergöz
 4977 Cafer Sungur
 4978 Selçuk Alten
 4979 Saner Süzek
 4980 Tülay Okan
 4981 Halûk Bozoğlu
 4982 Doğan Ülker
 4983 Merih Gülây
 4984 Ali Erğan
 4985 Mustafa Aslan
 4986 Ercan Çoban
 4987 İrfan Erdem
 4988 Yıldız Kılıçlı
 4989 Cevat Arpınar
 4990 Hasan Gümüşpala

4991 Erdal Ertek
 4992 Metin Özgül
 4993 Rahmi Beşçeli
 4994 Mine Şenyuva
 4995 Sunday Arseven
 4996 Nursev Karaca
 4997 M. Necmi Açıkbaz
 4998 Ahmet Temur
 4999 Şükrü Aydın
 5089 Ahmet Çiftçioğlu
 5126 Sabahattin Kazanç
 5127 Kadriye Fügen Selçuk
 5128 Tolga Eroğan
 5129 Cahit Eren
 5130 Ulviye Kızılkaya
 5131 Cengiz Evliyagil
 5132 Yalçın Akçınar
 5133 Tamer Yavaşcan
 5134 Mehmet Neslioğlu
 5135 Kâmil Atalan
 5136 Oktay Kudat
 5137 Filiz Aydın
 5138 F. Nesil İleri
 5139 Cemâl Evcan
 5140 Fadıl Yanpar
 5141 Uğur Mısırhoğlu
 5142 Ömer Ökten
 5143 Yener Oyman
 5144 Cihan Alpay
 5145 İbrahim Okman
 5146 Tarık Okan
 5147 Ahmet Batırbaygil
 5148 İsmail Onur Kukul
 5149 Ertan Altıntaş
 5150 Sabiha Hüroğlu
 5151 A. Fazıl Gürsoy
 5152 Ecvet Dönmez
 5153 Süreyya Doğan
 5154 Ali Özbilen
 5155 Şefkattin Kozanhan
 5156 Şarik Kazazoğlu
 5157 Mehmet Turhan
 5158 Ahmet Avinal
 5159 Erhan Gökten
 5160 Bumin Berker
 5161 Nevzat Çalapku
 5162 Ayşe Kürem
 5163 Orhan Kâhyaoğlu
 5164 Pakize Erdem
 5165 Zeki Müderris Talas
 5166 Sabri Hidayetoğlu
 5167 Sabit Kasaboğlu
 5168 Reha Benderlioğlu
 5169 Hikmet Oral
 5170 Metin Ayözcan
 5171 Vecihi Güvenç
 5172 Ercüment Gümrük
 5173 Egemen Akalın
 5174 Hakkı Esener
 5175 Yüksel Ölmez

Kod : 200.1

Konu : KAYITLARI İSTANBUL ŞUBESİNDEN DEVROLAN ÜYELER
(15 Aralık 1972 gününe göre)

<u>STCİL</u> <u>No :</u>	<u>ADI SOYADI</u>	<u>STCİL</u> <u>No :</u>	<u>ADI SOYADI</u>
3528	Zübeyir Arık	2855	M. Avni Burdurlu
4040	Abdullah Selek Tola	3142	Ramazan Teker
3756	Mehmet Gülcan	3283	M. Fehmi Şahin
2666	Arslan Beşikçi	4570	Erol Özder
3386	M. Kani Bingöl,	4588	Deniz Akdere
3641	Nurcan Uydaş	4800	Kemal Küçükcan
4157	Mustafa Ali Çelik	3295	V. Selçuk Özgen
1922	Halit Kılıç,	4912	Zafer Özdemir
1898	Ahmet Bayar	5089	Ahmet Çiftçioğlu
3944	Süleyman Kır	3861	İsmet Yalçın
2889	Hüseyin Aktaş	3011	Türkay Saral
3881	Mesut Başkır	2492	Cevdet Taşoluk
1112	Ercan Hakgüder	3100	Şahabettin Bayçelebi
2693	Haldun Alptekin	2810	Sabri Şentürk
1490	Dural Özbilen	2345	Edip Sekizkardeş

Kod : 200.1

Konu : KAYITLARI İZMİR ŞUBESİNDEN DEVROLUNAN ÜYELER
(Yoktur)

Kod : 205.1

Konu : ÜYELERİMİZİN İLLERE DAĞILIŞI
(30 Kasım 1972 gününe göre)

İLLER	1968	1969	1970	1971	1972	1972 %
Adana	30	32	37	39	65	3,31
Adıyaman	3	1	1	1	—	—
Ağrı	—	—	—	—	2	0,10
Amasya	—	—	—	—	—	—
Ankara	756	795	892	872	1190	60,53
Artvin	—	2	2	2	4	0,20
Bingöl	—	—	—	—	—	—
Bitlis	—	—	—	1	—	—
Çankırı	3	2	2	2	5	0,25
Çorum	4	6	5	4	7	0,36
Diyarbakır	7	9	7	5	5	0,25
Elâzığ	8	11	10	16	22	1,12
Erzincan	4	2	4	3	7	0,36
Erzurum	14	13	11	11	17	0,86
Eskişehir	18	22	26	25	31	1,58
Gaziantep	16	21	19	27	38	1,94
Giresun	6	4	3	4	9	0,46
Gümüşhane	—	—	2	1	1	0,05
Hakkari	—	—	—	—	—	—
Hatay	17	21	19	24	32	1,63
İçel	8	13	14	16	27	1,37
Kars	3	4	5	4	4	0,20
Kastamonu	2	2	2	3	5	0,25
Kayseri	15	16	20	24	35	1,78
Kırşehir	3	4	4	4	5	0,25
Konya	17	26	30	28	32	1,63
Malatya	10	11	11	10	11	0,56
Maraş	2	3	2	3	6	0,31
Mardin	—	—	—	—	—	—
Muş	2	1	—	—	2	0,10
Nevşehir	2	3	3	1	3	0,15
Niğde	3	3	3	4	7	0,36
Ordu	4	5	4	4	7	0,36
Rize	2	2	4	4	7	0,36
Samsun	16	17	22	23	32	1,63
Siirt	4	4	4	2	5	0,25
Sinop	—	—	—	—	4	0,20
Sivas	10	8	8	8	14	0,71
Tokat	—	—	—	2	3	0,15
Trabzon	13	19	26	32	61	3,11
Tunceli	1	1	1	1	1	0,05
Urfa	1	2	2	2	2	0,10
Van	6	3	3	4	4	0,20
Yozgat	2	1	—	—	—	—
Zonguldak	22	22	23	21	46	2,34
Adresi bilinmeyenler, yurd dışında olanlar ve çeşitli nedenlerle diğer illerde bulunanlar :	—	—	190	305	208	10,58
	1002	1111	1421	1542	1966	100,00

KOD : 213

KONU : Belge Bürosuna kayıtlı üye sayısı : 455
(Kasım 1972 sonuna kadar)

KOD : 213

KONU : Proje yapan veya fenni sorumluluk alan üye sayısı : 106
(1 Aralık 1971 - 30 Kasım 1972 tarihleri arasında)

KOD : 213

KONU : Yapılan proje sayısı, projelerin toplam yapı alanı.
(1 Aralık 1971 - 30 Kasım 1972 tarihleri arasında)
Yapılan proje sayısı : 409
Projelerin toplam yapı alanı : 970.263 m²

KOD : 213

KONU : Alınan fenni sorumluluk sayısı, fenni sorumlulukların toplam yapı alanı.
(1 Aralık 1971 - 30 Kasım 1972 tarihleri arasında)
Alınan fenni sorumluluk sayısı : 204
Fenni sorumlulukların toplam yapı alanı : 448.853 m²

KOD : 213

KONU : Yapılan proje, alınan fenni sorumluluk sayılarının aylara göre dağılımı.
(1 Aralık 1971 - 30 Kasım 1972 tarihleri arasında)

		1971	1972	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1972 Toplam
		ARALIK	OCAK	ŞUBAT	MART	NİSAN	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ	AĞUSTOS	EYLÜL	EKİM	KASIM	
Mimarî Proje	Yeni Yapı	25	29	36	54	57	28	41	30	24	26	15	17	382
	Tadilat - İlâve	11	4	10	14	13	12	23	13	9	16	21	9	155
Fenni Sorumluluk	Yeni Yapı	7	3	11	18	26	17	25	34	14	18	10	6	189
	Tadilat - İlâve	1	—	—	—	—	4	4	3	3	2	4	—	21
Toplam		44	36	57	86	96	61	93	80	50	62	50	32	747

Kod : 213

Konu : Üyelerin yaptıkları proje sayısına
göre dağılımı.
(1 Aralık 1971 — 30 Kasım 1972 ta-
rihleri arasında)

İş Sayısı	Üye Sayısı
1	63
2	18
3	4
4	5
5	1
6	1
7	2
8	2
10	1
11	1
13	1
14	1
16	2
19	1
24	1
34	1
80	1
409	106

Kod : 213

Konu : Üyelerin üzerlerinde bulundurdıkları
fenni sorumluluk sayısına göre dağı-
lım.
(1972 Kasım sonuna kadar)

İş Sayısı	Üye Sayısı
1	47
2	21
3	13
4	9
5	5
6	3
7	3
8	5
9	2
10	1
11	8
12	7
468	124

